

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN
AZA İNDİRİLMESİ, KURAKLIKLARLA MÜCADELE VE SU
KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU**

**(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170,
1221, 1305, 1434, 1518, 1806, 1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391,
2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647, 3677,
3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)**

TUTANAK DERGİSİ

**25'inci Toplantı
7 Temmuz 2021 Çarşamba**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

I.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyonun Ankara dışında yapacağı teknik inceleme çalışma ziyaretlerine ve Komisyonun gündemine ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

I.- Su Grubu Koordinatörü Lütfi Eyüpoğlu'nun, iklim değişikliğinde yer üstü su kaynaklarının dünü, bugünü ve geleceğine ilişkin tespitler ve öneriler hakkında sunumu

2.- Yer Altı Suları Grubu Koordinatörü Kemal Karakuş'un, iklim değişikliğinde yer altı su kaynakları ve Konya havzasına ilişkin tespitler ve öneriler hakkında sunumu

3.- Enerji Grubu Koordinatörü Abdullah Buğraham Karaveli'nin, iklim değişikliğinde enerji ve enerji sistemleriyle ilgili tespitler ve öneriler hakkında sunumu

4.- Eğitim Grubu Koordinatörü Ahmet Er'in, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede eğitim öğretim programlarında yer verilmesine ilişkin tespitler ve öneriler hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Su Grubu Koordinatörü Lütfi Eyüpoğlu ve Yer Altı Suları Grubu Koordinatörü Kemal Karakuş tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

**KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ,
KURAKLIKLA MÜCADELE VE SU KAYNAKLARININ VERİMLİ KULLANILMASI İÇİN
ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

(10/77, 372, 491, 534, 693, 817, 868, 992, 1004, 1018, 1150, 1170, 1221, 1305, 1434, 1518, 1806,
1815, 1943, 2009, 2139, 2206, 2391, 2909, 2929, 3031, 3032, 3382, 3558, 3575, 3581, 3583, 3647,
3677, 3682, 3690, 3708, 3740, 3769, 3798, 3817, 3831, 3840)

—●—
25'inci Toplantı
7 Temmuz 2021 Çarşamba

—●—
I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Küresel İklim Değişikliğinin Etkilerinin En Aza İndirilmesi, Kuraklıkla Mücadele ve Su Kaynaklarının Verimli Kullanılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 14.02'de açıldı.

Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu, Komisyonun Ankara dışında yapacağı teknik inceleme çalışma ziyaretlerine ve Komisyonun gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Su Grubu Koordinatörü Lütfi Eyüpoğlu tarafından, iklim değişikliğinde yer üstü su kaynaklarının dünü, bugünü ve geleceğine ilişkin tespitler ve öneriler;

Yer Altı Suları Grubu Koordinatörü Kemal Karakuş tarafından, iklim değişikliğinde yer altı su kaynakları ve Konya havzasına ilişkin tespitler ve öneriler;

Enerji Grubu Koordinatörü Abdullah Buğraham Karaveli tarafından, iklim değişikliğinde enerji ve enerji sistemleriyle ilgili tespitler ve öneriler;

Eğitim Grubu Koordinatörü Ahmet Er tarafından, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye eğitim öğretim programlarında yer verilmesine ilişkin tespitler ve öneriler;

Hakkında sunum yapıldı.

Su Grubu Koordinatörü Lütfi Eyüpoğlu ve Yer Altı Suları Grubu Koordinatörü Kemal Karakuş tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşmeler yapıldı.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, saat 16.55'de toplantıya son verildi.

—●—

7 Temmuz 2021 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 14.02

BAŞKAN: Veysel EROĞLU (Afonkarahisar)**BAŞKAN VEKİLİ: Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ: Semra KAPLAN KIVIRCIK (Manisa)****KÂTİP: Hasan KALYONCU (İzmir)**

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayırlara vesile olması dileğiyle toplantıyı açıyorum, hayırlı olsun. (*)

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUSMALARI

1.- Komisyon Başkanı Veysel Eroğlu'nun, Komisyonun Ankara dışında yapacağı teknik inceleme çalışma ziyaretlerine ve Komisyonun gündemine ilişkin açıklaması (**)

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bugün, aşağı yukarı son toplantımız gibi. Teknik inceleme için de yazıyı yazdık, katılacak arkadaşlar bildirir ama şöyle bir durum var: Eğer Meclis kapanırsa bunu tehir etmemiz gerekiyor çünkü süre kalmıyor ama Meclis kapanmazsa bu teknik incelemeyi yapalım diyoruz. Bir otobüs hazırlanacak, bu program yapıldı. Yalnız, Burdur milletvekilimiz “Burdur’a da söz verdiniz.” diyor ama tabii, burada Komisyonumuzun takdiri, zaman yeterse geçelim ama geç olursa Burdur’a gitmek zor olabilir, onu takdirlerinize sunuyoruz efendim. Meclisin kapanıp kapanmama durumuna göre bugün...

MURAT BAKAN (İzmir) – Başkanım, Burdur’u listeye alsak, gidebilirsek gidelim, gidemezsek de listeye alırsak gitme olanağımız olur yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Listeye alalım. Şöyle olabilir: Belki Afyon’dan hızlı bir şekilde Burdur’a geçeriz, sonra dönüşte Afyon’da sizlere çok güzel -gastronomi şehri- lezzetli yemeklerden ikram eder öyle göndeririz Ankara’ya.

MURAT BAKAN (İzmir) – Memnuniyetle. Afyon’a gidene kadar yemek yemeyeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Afyon’da çok güzel bir şey hazırlatalım inşallah.

Şimdi, bugün, özellikle, kalan konuklar sunum yapacak. Su grubundan Lütfi Eyüpoğlu koordinatör, kendisi de çok tecrübeli bir arkadaşımız, hakikaten uzun yıllar çekirdekten yetişmiş, çok büyük işlere imza atmış arkadaşlar. Mehmet Alp, Hayati Çelenk, bunlar bölge müdürleri; Mehmet Erta Taşkınsoy, daire başkanı; Hayrettin Baysal, gene çok yerde bölge müdürlüğü yapmış; Hüseyin Akbaş, Genel Müdür Yardımcılığı yapmış arkadaşlar; Şeref Dağdelen, gene bölge müdürlüğü yapmış; Bilal Kirmencioğlu; hepsi su konusunda Türkiye’de tanınmış uzman arkadaşlar, onlar toparladılar. Ayrıca, biz dedik ki: “Yer altı suları çok önemli.” Yer altı sularında da 2 değerli arkadaşımız var. Kemal Karakuş, eski daire başkanı, yer altı suları konusunda tecrübeli bir arkadaş; bir de Murat Mert Toklu, o da sunum yapacak, o da yer altı suları konusunda uzman. Enerjide Abdullah Buğrahan Karaveli koordinatörlük yaptı. Enerji çok önemli, o arkadaş da sunum yapacak. Eğitim grubu için söylemiştik biliyorsunuz, Sayın Bakanımız özellikle Ahmet Er’i koordinatör olarak tayin etti, Mehmet Furkan Yazıcı’yla birlikte eğitim grubunda sunum yapacaklar.

* Coronavirüs salgını sebebiyle toplantı salonundaki Başkanlık Divanı üyeleri, milletvekilleri, katılımcılar ve görevli personel maske takarak çalışmalara katılmaktadır.

** Komisyon Raporu bu Tutanığa ekli.

Tabii, su, kuraklık önemli. Onun için ikiye ayırdık; yüzey sularına siz bakacaksınız Lütfi Bey, yerin üstü size ait, altı da Kemal Karakuş’a ait.

Buyurun, söz şimdi sizde.

Arkadaşları zaten tanıttık, Bülent Bey de zaten orada, genel koordinatörümüz, aynı zamanda Su Yönetimi Genel Müdürlüğü yapmış değerli, doçent bir arkadaşımızdır.

Lütfi Bey, buyurun efendim.

III.- SUNUMLAR

1.- Su Grubu Koordinatörü Lütfi Eyüpoğlu’nun, iklim değişikliğinde yer üstü su kaynaklarının dünü, bugünü ve geleceğine ilişkin tespitler ve öneriler hakkında sunumu

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, değerli milletvekillerim; yer üstü su kaynakları konusunu bugün sunmaya çalışacağım. Sunmadan önce su kaynaklarının geçmişi, bugünü ve geleceğiyle ilgili kısımlar üzerinde duracağız. Geçmiş ve bugünle alakalı doneleri DSİ’den aldık, gelecekle ilgili doneleri Su Yönetimi Genel Müdürlüğünün çalışmalarından aldık yani ana temel sunumumuzu da bunlar teşkil etmiştir. Ayrıca, tabii, burada sayın hocalarımızın yaptığı, kamu kurum ve kuruluşlarından alınan ve diğer bütün sunumları değerlendirdik, sıkı takip ettik ve buradan yola çıkarak suyun geleceği hakkında şimdi ben bir sunum yapacağım.

Tabii ki su yönetiminde yetki ve sorumluluk sahibi birçok kurum ve kuruluş olduğundan, gelecekte de bunun sevk ve idaresinde bazı zorluklar yaşanacağı, su arzının azalacağı, suya talebin artacağı bir süreç girerken suyun etkin ve verimli yönetimi yapılamayacaktır. Bu sebeple, su konusunda bir çerçeve yasal düzenleme de bulunmamaktadır. Burada, bizim teklifimiz, suyun tek elden yönetimine imkân verecek şekilde kanuni bir düzenlemenin yapılmasıdır efendim.

“Kuraklık” kavramı umumi hayata müessir afetler sınıfında bulunmamaktadır. Kuraklık, umumi hayata müessir afetler sınıfına alınmalıdır, teklifimiz var.

Havza bazında yönetim planları -taşkın, kuraklık, nehir havza yönetimi, sektörel su tahsis-hazırlanması çalışmaları hâlen devam etmektedir. Tamamlanan yönetim planlarında altı yılda bir yapılan güncelleme henüz yapılmadı. Dolayısıyla, ülkemizdeki 25 havzanın yönetim planları tamamlanmalı ve altı yılda bir de güncellenmelidir. İklim değişikliğinin taşkın ve kuraklık üzerindeki etkileri çalışılmalı, iklim değişikliğine uyum stratejileri geliştirilmelidir. Pilot havzalardan başlayarak ülke çapında taşkın erken uyarı sistemleri kurulmalıdır. Havza bazlı yönetim planlarında yer alan tedbirlerin uygulanması ve takibi sağlanmalıdır.

Havza esaslı su potansiyelinin su kullanan sektörlerle göre havzalara özgü paylaşım esaslarının ortaya konularak tahsis sağlanmalı, su tahsislerinin güncel olarak denetimi yapılmalıdır. Su kıtı olan havzalarda az su tüketen ürünler destek kapsamına alınmalıdır. Nehir havzalarında iklim değişikliğinin ve çevre kirliliğinin olumsuz etkileri sebebiyle su kalitesinde bozulmalar yaşanmaktadır. Nehir havza yönetim planlarında yer alan su kirliliğinin önlenmesine yönelik tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanması sağlanmalıdır. Kirleticiler kaynağında engellenmelidir ve iyileştirilmelidir. Tüm sektörlerde ihtiyaç duyulan kalitede su arzı temin edilmelidir. İçme suyu havzalarının korunmasına ilişkin mevzuat etkin şekilde uygulanmalıdır. Su kaynaklarının kalitesi değişen mevzuat ve şartlara uygun olarak sürekli izlenmelidir.

Bilindiği üzere, ülkemizin yıllık su tüketimindeki en yüksek payını yüzde 77 oranıyla sulama suyu almaktadır. Bu oran gelecekte aşağı çekilmez ise sektörel su taleplerinin karşılanmasında ve ekolojik çevre için öngörülen su miktarının temininde güçlükler yaşanabilecektir.

Şimdi, bu yüzde 77 oranı hakkında da bir bilgi vermek isterim. Türkiye'nin teknik ve ekonomik olarak kullanılabilir su miktarının yüzde 77'si değil, bizim burada, fiilen tükettiğimiz suyun yüzde 77'si yani o 57 milyar metreküpün yüzde 77'si 44 milyar metreküp olarak kullanılmaktadır.

Sulama suyu miktarında..

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 2021 yılının aşağı yukarı değerini aldınız mı? Sulama mevsimi bitiyor.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - 2021 değeri şu anda efendim, 44 milyar metreküp sulama için yani henüz tam netleşmedi ama.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O 2020 yılı.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Hayır, 2021 yılı almadık efendim. O 2020'ye ait.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam. İşte, 2021'in değerini de alırsanız memnun oluruz çünkü rapor bitinceye kadar o değer gelir. Tamam?

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Tamam efendim.

Şimdi, bu tabii ki bu su tüketimini aşağıya çekmek arzusundayız. O sebeple, işin en derin noktasından, en ince noktasından başlamak lazım yani toprağın su tutma kapasitesi ölçülmeli, infiltrasyon hızı, sulama suyunun yani bu toprağın infiltrasyon hızı ve bitki su ihtiyacı net olarak belirlenmelidir yani tarlaya infiltrasyon hızının üzerinde su vermemek gerekir, o zaman, bu, toprak taşımına ve su kaybına sebebiyet veriyor. O zaman infiltrasyon hızına eşit ve ondan daha düşük miktarda verilmesinde yarar var; bu bakımdan bu kriter önemli.

Su, kaynaktan tarlaya basınçlı borulu sistemle götürülmelidir. Tarla içinde vahşi sulama yöntemleri peyderpey terk edilerek yerine yağmurlama veya damlama sulama yöntemlerine geçilmelidir. Tarımsal sulamada kullanılan suların geri dönüşümü yeterince yapılmamaktadır. Sulamadan dönen sular -dönüş suları- arıtılarak yeniden kullanıma sunulmalıdır; bugün, bu yapılmamaktadır. Yani bu teknoloji pahalı bir teknoloji, deniz suyundan, içme suyu arıtma gibi bir mesele olur, kimyasal bir arıtmadır, şu an itibarıyla maliyeti yüksek olan arıtma işlemini yapmak belki doğru değil; bunun yerine DSİ'nin de hâlihazırda uyguladığı tuzlu tahliye kanalı suyu uygun oranlarda temiz suyla karıştırılarak seyreltilip sonra yeniden sulamada tüketilmektedir. Bunun örneği, Şanlıurfa'da şu anda mevcut, yapıyoruz. Oran yaklaşık şöyle: 1 birim tuzlu su -tahliye kanalı suyu- 2 birim tatlı suyla...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Drenaj suyu diyelim, tuzlu su demeyelim de drenaj suyu diyelim.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Drenaj suyu yani sulamadan dönen su efendim, drenaj suyu.

Dolayısıyla, 2 birim tatlı suyuyla, temiz suyuyla karıştırılarak sulamada kullanılarak... Yani bu örneği yeniden kullanıma uygun bir örnek olduğu için vermiş oldum.

Proje gereği basınçlı sulama yapılması gereken alanlarda bazı çiftçiler hâlâ salma sulama yöntemlerinde ısrar ederek kapalı sistem sulama yapmamaktadır. Şimdi, bunu nereden biliyoruz? Şu anda DSİ'nin sulama sahalarındaki tüketilen suyun ortalaması hektar başına 10 bin metreküp, çok yüksek bir rakam, ortalama. 15 bin metreküp hektar da var, 8 bin metreküp hektar da var ama ortalama 10 bin, çok yüksek. Bizim, burada, yüzde 40'a yakın borulu şebeke olmamasına rağmen,

hâlen bu ortalama varsa o zaman, bu yüzde 77 sulama suyundaki kullanım oranından kurtulmamız bu yöntemle imkânsız görünüyor. O hâlde, tarla içinde yağmurlama ve damlama sulama sistemleri teşvik edilmeli, basınçlı sulamaya geçmek için gerekli aparat ve teçhizat temininde çiftçiler desteklenmelidir çünkü bu çiftçiye sorulduğunda çiftlik içi borusunu, laterali, damlama ve yağmurlama aparatlarını ve müştemilatını alamadıklarını söylüyorlar. Devlet olarak tarlalarına basınçlı su götürmemize rağmen, enerjiyi kırıp salma olarak suyu kullanıyor. Bu, güncel bir veridir ve hektara 10 bin metreküptür.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, basınçlı sulamada sadece ana kanallar veya tali borular değil, tarla içine kadar bitmezse tasarrufu mümkün değil. Bunu Tarım ve Orman Bakanlığıyla görüşerek... Teşviklerle o vatandaşa bunu bir şekilde verecek yani. Yani tarla içini sulayacak, birtakım vana, şu, bu...

MURAT BAKAN (İzmir) – Bunu seferberlik ilan edecek şekilde... Damlama sulama seferberliği ilan edilmeli.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Seferberlik ilan edecek şekilde yapalım. Murat Bey’in söylediği şey şu: Borulu sistem, tarla içi sulama dâhil olmak üzere bak, çünkü DSİ normal tarlanın başına kadar getiriyor ama sizin de dediğiniz gibi, çiftçi elinde imkân olmayınca kolayına geliyor, hatta boruyu kırıyor, neticede bir salma sulamayla tarlasına vahşi sulama yapıyor. Bunun denetimi şart. Aynı zamanda, Tarım ve Orman Bakanlığı çiftçilere mutlaka... Bu kadar bir destek veriyor, bu destek çok da elzem, bu teşvik çok da elzem, bakın, birinci öncelikli. Dolayısıyla, Sayın Murat Bakan’ın dediği gibi, bu konuda sulama vahşi sulamadan modern sulamaya geçiş konusunda büyük bir seferberlik yapılması lazım hatta bunu bizim ilan etmemiz lazım. Yani bunu güçlü bir şekilde bütün kurum, kuruluşlar, bütün kaynakların buraya aktarılması lazım, bu işin şakası yok bakın. Su var da yaptığımız tesisler olmasa şehirlerde su olur muydu? Su olmasa halimiz nice olurdu; bunu bir düşünmek lazım. Su hayattır. Ya, şimdi var diye de şey yapmanın manası yok yani. Geleceği düşüneceğiz, büyük düşüneceğiz, otuz yıl, kırk ya da elli yıl sonrasını düşüneceğiz. Biz projeyi yaparken DSİ’ye ne talimat verdik? En az kaç yıl sonrası için yapıyoruz projeleri?

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Elli yıl.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dolayısıyla, bunu düşünerek bu seferberliği yapmamız lazım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani elli yıl sonrasının şeylerini dün de hep beraber seyrettik.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, bunu da güçlü bir şekilde hatta siyah puntolarla bold olarak yazalım. Bütün kurumlara bildirelim, Cumhurbaşkanımıza bildirelim yani burada siyasi bir irade gerekiyor.

MURAT BAKAN (İzmir) – İktidarıyla muhalefetiyle damlama sulamaya geçilmesi noktasında hepimiz bunu takibe alacağız yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bakın, Meclis tam destek veriyor. Bundan daha güzel bir şey olur mu? Yüce Meclis iktidarı, muhalefeti, bütün partiler tam bir destek veriyor.

Suyumuzu tasarruflu kullanmamız lazım, su sıkıntısı gelecekte büyük bir sıkıntı olabilir, akıllıca kullanmamız, tek elden yönetmemiz lazım ve derhâl sulamadaki yüzde 70’lik oranı yüzde 50’lere, 40’lara düşürecek şekilde bir seferberlik ilan edilmesi gerekir. Ağaçlandırma seferberliği gibi bir kararname hazırlayalım, modern sulamaya geçişi, sulama seferberliğini ilan edelim. Tamam mı?

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Tamam efendim.

Tarlalarda ölçülü ve kontrollü su tüketimi yapan uygulamaların oranı çok düşük olup bu hâliyle su tasarrufu sağlamak mümkün gözükmemektedir. Tarla içinde tüketilen suyun hacimsel ölçümü için sayaç kullanımı zorunlu olmalıdır. Sayaçla metreküp bazında ölçülen su fiyatlandırılmalıdır. Ön ödemeli sayaç sistemine geçilmelidir, kartlı sayaç sistemi. Sulama başlamadan önce su parasını yatıran çiftçi, aldığı kadar suyu kullanmalıdır. Çiftçilerin tarlada ölçülü ve kontrollü su kullanımını zorunlu hâle getirecek şekilde yasal düzenleme yapılmalıdır.

Yerel iklim şartları, toprağın yapısı, gıda ihtiyacı göz önünde bulundurularak seçilecek ürün deseni planlaması ve uygulamasına kararlı ve istikrarlı bir şekilde devam edilmeli, tarımsal desteklemelerin su sıkıntısı olan havzalarda suya daha az ihtiyaç duyan ürünlere verilmesi yaygınlaştırılmalıdır.

Türkiye genelinde aşırı su kaybına ve tüketimine sebebiyet veren açık kanallı ve kanaletli sulama şebekeleri sahada en büyük payı temsil etmektedir. GAP bölgesinde, özellikle Şanlıurfa ve Harran ovalarında salma sulama yapılan sahalarda su israfı önlenememektedir. Rehabilitasyona tabi tutulacak şebekeler, su tasarrufu sağlamak için basınçlı borulu sisteme dönüştürülmeli, özellikle düşük eğime sahip olan sulama sahalarında yağmurlama ve damlama sulama sistemleri için gerekli hidrostatik basınçlar temin edilmelidir. Bu maksatla, sahada basınç sağlayabilecek yüksek kot bulunmadığından, Harran Ovası'ndan ve Urfa ovalarından söz ediyorum tabii... Dolayısıyla, öngörülen proje basınçları, pompa istasyonları vasıtasıyla ya doğrudan şebekeye ya da belli aralıklarla inşa edilecek ayaklı depolara basılarak sağlanacaktır.

Hatırlarsanız Sayın Bakanım, DSİ'de bu uygulama yoktu, bunu siz bize talimatlandırdınız, dediniz ki: "Neden depolara bir basma havuzu yapıyorsunuz ve müşterilati için bir sürü masraf oluyor? Doğrudan şebekeye basın." Ama bu bizim pratiğimizde yoktu. Bir seminerde, İstanbul'a gittiğimde siz adresleri vermiştiniz: Levent içme suyu tesisi ve Beşiktaş. Bana yakın Levent olduğu için Levent'e gittim, bunu inceledim çünkü biz bunu denedik DSİ'de bir yabancı proje kapsamında, Urfa'da, maalesef borular patlamıştı. Boru cinsini değiştirmek de yetmedi, çelik koyduk, yine patladı. Bunun sebebi, küçük bir buzdolabı kadar elektrik konvertörü idi ama bu teknolojiyi Fransa bize vermediği için başarısız oldu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam da ben İSKİ'de uyguladım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Siz uyguladınız, evet, DSİ Genel Müdürüydünüz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Fransa'ya gerek yok, bize müracaat etseydiniz...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Onu bilmiyorduk efendim, siz Genel Müdürlüğünüz döneminde bizi talimatlandırdınız ve ben inceledim. Şimdi, şu anda birçok projemiz bu şekildedir efendim, doğrudan şebekeye basıyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – En doğrusu o.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Çok başarılı oldu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İstanbul'da da saçma sapan şey yapıyordu, yüzde 65 kayıptı. Bunu ben bu şekilde önledim, bu teknikle ilk defa. Biz, bu sistemle, bu modern sistemle istediğimiz basınçta ayarlayabiliyoruz; ne depoya ihtiyaç var ne şey... İstanbul'daki bütün depoları kaldırdım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Evet. Elektrik konvertörü bu işi yapıyor efendim; ihtiyaç varsa basıyor, ihtiyaç yoksa motoru rölanتيye alıyor ama bunu o elektrik konvertörü yapıyor. Bu teknoloji Türkiye'de olmadığı için maalesef biz boruları patlatmıştık.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, Fransızlar falan vermez bunu. Onun için millî şeyimize bakacaksınız, tamam mı?

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Evet efendim, onu yapmayı denedik ama teknoloji de bir maliyet, bunu da kabul ettik o zaman.

İkinci, tabii, ayaklı depolarla bu işi çözebiliriz yani bu kadar düz, eğimi düşük olan, etrafında dağ, tepe olmayan bir yerde basınçlı sulamaya geçmenin iki yöntemini uygulayarak biz bu 4,3 milyon hektarlık açık kanal ve kanalet sistemlerini yağmurlama ve damla sulama sistemlerine dönüştürebiliriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İşte hemen bir seferberlik ilan edelim. Projeler tadil etmek lazım bu yeni sisteme göre, bir de eski şebekeleri süratli şekilde yenilemek lazım. Biz kırk yıldan başlamıştık, belki bunu otuz yıla, daha sonra yirmi yıla çekip eski şebekelerin tamamen yenilenmesi de şart artık.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Şimdi, efendim, tabii ki bunu böyle sahalarda yapabilmek için enerjiye ihtiyacımız var; malum, pompa istasyonuyla bu basıncı sağlayacağız. O zaman, güneş enerjisi sistemleriyle devreye girmesi lazım. Burada GES sistemlerinin, güneş panellerinin, yine, açık kanallar üzerine, yine kendi sistemi içerisinde, istimlakı yapılmış şeritlerin üzerine, bu tip yerlere devlet veya özel sektör eliyle kurulması hâlinde artık bu klasik kanaletli şebekeleri peyderpey işletme dışı bırakarak su tasarrufu sağlayabiliriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Biliyorsunuz, benim Bakanlığım döneminde açık kanallar üzerine güneş enerjisi sistemleri; hatta barajlar, göletler üzerine “dubalı” dediğimiz yüzer güneş panelleri konulmasına imkân sağlamıştık. Bu konuda yönetmelik var yani bu, özel sektöre de duyurulur. Yani kısmen baraj ve göletlerin üzerlerini, açık kanallarının üzerlerini güneş panelleriyle kaplamak ve böylece yerden tasarruf etmek de mümkün.

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Yani en azından tarlalara falan konulmaz, direkt... Hindistan’daki gibi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bu konudaki açılımı da ben Bakanken yaptım, yönetmeliği de var. Hatta merak eden olursa ben kendim çok özel seyyar göletler üzerinde bir sistem de geliştirdim yani çok pratik, çok pahalı değil; isteyene onu da verebiliriz, “Veysel metodu” yani.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Çok güzel, evet efendim.

Su kaynaklarının azalma eğilimine girdiği bir süreçte yeni sulama işletmelerinin devreye alınmasıyla mevcut su kaynaklarının gelecekte kifayetsiz kalacağı düşünülmektedir. Tabii, bizim teknik ve ekonomik olarak sulanabilir sahamız 8,5 milyon hektardır efendim. Biz daha bunun 6,69’unu tamamlamış durumdayız. Şimdi yenileri de devreye girdiğinde dolayısıyla yeni kaynaklar bulmak durumundayız. Bu sebeple, orta ölçekli tarla sahibi çiftçiler kendi tarlaları içinde acil sulama ihtiyaçlarını karşılamak üzere çiftlik rezervuarları -bunlar Amerika’da çok yaygın efendim- kurularak alternatif su kaynakları geliştirmeye yönlendirilmelidir. Yağmur ve kardan gelecek yüzey sularıya dolabilecek bu küçük kapasiteli rezervuarlar tarlalarda yaygınlaştırılmalıdır.

Pompajlı sulamalarda enerji maliyetleri çok yüksek olduğundan çiftçiler pompajlı sulamaları terk etmektedir. Mevcut basma havuzları otomasyon maksatlı tasarlandığından gece depolamasına imkân vermemektedir. Küçük ve orta ölçekli pompaj sulamalarında gece rezervuarlı sistem işletmesine geçilmelidir. Bu gayeyle, mevcut regülasyon depoları bir günlük sulama suyu ihtiyacını karşılayacak kapasitede rezervuarlara dönüştürülerek elektriğin ucuz olduğu gece saatlerinde, 22.00-06.00 arasında bu rezervuarlara mevcut pompa istasyonları, cepli borular değiştirilmeden, doğrudan basılarak depolar doldurulur, hazır hâle getirilebilir. Böylece, buharlaşma kayıpları önenebilir, gece sulaması teşvik edilebilir ve enerjiden de tasarruf edilebilir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Lütfi Bey, biliyorsunuz, her yer düz değil, bazen yamaçlar var. Neticede, o yamaca böyle bir depo inşa edersiniz, elektriğin en ucuz olduğu saatlerde oraya basılır, sonra cazibeyle istediğin saatte bunlar sulamaya verilir yani bunu yapmamız lazım bizim çok süratli şekilde. Hatta mümkünse bu konuda Devlet Su İşlerinde, Su Yönetiminde, Tarım Bakanlığında da tarla içi sulamalarda bir ekip oluşsun, artık bu sulamalar en modern şekilde, en uygun şekilde bölgesine göre nasıl yapılabilir; bölge bölge, hatta il il bunlar ele alınsın. Bunu özellikle bir plan olarak koyalım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ben de nefer olarak hazırım yani her zaman.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Çok sağ olun efendim. Bununla ilgili proje...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunun için lütfen, güzel bir komisyon oluşturalım, hatta proje firmalarını da davet edelim, bu konuda bir konferans hazırlayalım, bunlar çok önemli. Proje firmaları da bilmiyor bunları; ihale ediyorsunuz, konuyu bilmiyor yani sulama nasıl yapılır... Yani neticede, bir şey getiriliyor, onu tasdik etmek durumunda kalınıyor. Dolayısıyla, bu konuda esaslar ne olacak; hangi şekilde, neler yapılacak; Tarım Bakanlığı nerede, ne teşvikler verecek, bunların hepsini tespit edelim. Bu işin şakası yok yani. Tamam mı?

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

Bunun bir faydası da...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hatta bu konuda bir sempozyum da hazırlayalım hemen.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Sulama... Biz başlamıştık ama unutuldu herhâlde. Sulama sempozyumu diye bir sempozyum hazırlayalım, herkesin görüşünü alalım. Hatta değerli milletvekillerimizi de davet edelim. Değil mi efendim? Bu sene Ekim ayında bir sulama konferansı için DSİ Su Yönetimi, Tarım Bakanlığı ilgili birimleri bir hazırlık yapsın. Milletvekilleri...

MURAT BAKAN (İzmir) – İklim krizi ve sulama, iklim değişikliğinin Türkiye'ye etkileri ve sulama. Yani sulamayı iklim kriziyle ilişkilendirerek yapılacak bir şey olursa yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii. Yani sulama teknolojileri, her şeyiyle, vanasından tarla içi sulamasına kadar.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani su azalacak, ne kadar azalacak önümüzdeki dönemde ve suyu nasıl kullanmamız lazım?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Nasıl bir sulama yapacağız? Suyu nasıl kullanacağız?

VECDİ GÜNDOĞDU (Kırklareli) – Nasıl bir sulama yapacağız...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Nasıl bir sulama yapacağız? Bununla ilgili her bölge kendisi hazırlık yapsın ve bölgedeki problem nasıl çözülecek...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani artık modern sisteme geçiyoruz, tamam mı, hatta her bölge kendisinde açık kanal vesaire varsa güneş enerjisi panelleri, gerekirse devlet de destek verir. Yapar oraya güneş enerjisini, pompajı yukarıya basar.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Sayın Bakanım, bununla ilgili birkaç uygulama yaptırdık yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Var biliyorsunuz, Elâzığ'da bir şey vardı.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Pompa istasyonu, Uluova.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Uluova.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Suluova... Uluova, Uluova Pompa İstasyonu, evet.

Şimdi, Sayın Bakanım...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Orada ama yalnız ben seyyar yapalım dedim baraj üzerine ama arkadaşlar orada yer var dediler, orada ayaklar üzerine inşa etmek için...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Evet, evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bu arada neredeyse yarım saat geçti, daha sunumun yarısına gelemedik.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, doğru.

MURAT BAKAN (İzmir) – Biraz hızlanmamız lazım ki...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama bu çok önemli olduğu için.

MURAT BAKAN (İzmir) – Doğru, doğru.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Sayın Bakanım, bu bahsettiğim konunun şöyle de bir özelliği var: Bunları vatandaş, çiftçi seviyor ve o pompaj sulamasını terk etmiyor. Şöyle: Bunun en pik dönemi temmuz, ağustos ayında, tabii su ihtiyacı fazla olduğu için depoya doldurduğundan fazlasını kullanıyor ancak paralı bir su olduğu için kıymetli bir su, bundan fazla harcayamıyor, bu da işe geliyor, yarıyor tabii. Ayrıca, bu depoyla bazı dönemlerde yani mayıs, haziran aylarında bir depoyla bir hafta sulama yapabiliyor çünkü bitki su ihtiyacı o zaman az ya da eylül, ekim aylarında yaptığı sulamalarda da on gün bu depodan kullanabiliyor, bir daha basmadan kullanıyor bunu. Dolayısıyla, bu çiftçinin bir emniyeti, tasarrufu aynı zamanda da hem iklim değişikliğine de uyumlu bir uygulama oluyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, hızlanalım biraz çünkü hakikaten çok...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

Şimdi, efendim, toplulaştırma konusu vardı. Toplulaştırma şu ana kadar gösterildi...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları geç, hızlı bir şekilde, bunun hızla devamını söyleyelim.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Evet, tamam efendim.

Türkiye'nin hâlihazırda işletmede olan depolama tesislerinin aktif depolama kapasitesi akışa göre mavi su potansiyeline yani nehir akımlarına göre yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla, tutulamayan suları depolamak maksadıyla inşaatı devam eden baraj ve göller hızla tamamlanmalı. İklim değişikliği sebebiyle yüzey suyu potansiyelinde artış yaşanacağı ön görülen havzalarda da baraj ve gölet planlamalarına öncelik verilmelidir.

İklim değişikliği sebebiyle bazı havzalarda su potansiyelleri azalacağından sektörel taleplerin karşılanamayacağı öngörülmektedir. Şimdi, 25 havzadan 14 havzanın su potansiyeli azaldığından sektörel su talepleri karşılanamıyor, karşılanamayacağı öngörülmüyor. Sadece 11 havzada, su potansiyeli düşmesine rağmen, sektörel su taleplerinde ihtiyaçlar karşılanabiliyor, bu bir öngörü.

Su alınacak havzanın ekosistemini bozmayacak ve o havzada yaşayanların içme-kullanma, sanayi ve sulama suyu tahsislerini aksatmayacak şekilde havzaların ihtiyaç fazlası suları, suyu yetersiz olan havzaya transfer edilmelidir. 2060 yılında Türkiye'nin toplam sektörel su ihtiyacının 73 milyar metreküp olacağı öngörülmektedir. Bu, yapılan model ve senaryo çalışmaları, iklim çalışmaları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Şimdi, dolayısıyla, bunun 57 milyar metreküpü sulama suyu olarak, içme-kullanma

ve sanayi suyu olarak da 16 milyar metreküp. Bugün içme-kullanma, sanayi suyu olarak 13 milyar metreküp, sulama suyu 44 milyar metreküp. Dolayısıyla, 73 milyar metreküp olan bu sektörel suyun 2060 yılında temin edilmesi gerekiyor. Bu maksatla; depolama, sulama, içme suyu, taşkın koruma tesislerinin tamamlanabilmesi için DSI'nin yatırım bütçesi artırılmalıdır.

Şimdi, efendim, bizim malum 8,5 milyon hektar sulanabilir arazimiz var. 6,69'u işletmede, 1,81 milyon hektar ise henüz tamamlanmamıştır. 1,81 milyon hektarın basınçlı, borulu sistem olarak 2060 yılında tamamlanması için 12 milyar metreküp suya ihtiyaç vardır. Dolayısıyla 8,5 milyon hektarın -6,4 milyon hektar da rehabilite edilerek basınçlı borulu sisteme dönüştürüldüğünü düşündüğümüzde- tamamının damlama ve yağmurlama sistemiyle sulanacağı kabulüyle ihtiyaç olacak su miktarı, 2060 yılında 57 milyar metreküptür. Bugün, 44 milyar metreküp 6,69 için kullanılmaktadır. Dolayısıyla, 13 milyar metreküp suya 2060 yılında ihtiyaç duyulacaktır.

Gerek iklim değişikliği sebebiyle, gerekse sulama ve drenaj projeleri, depolama tesisleri, taşkın setleri ve benzeri uygulamalarla göl ve sulak alanlar zarar görmektedir. Sulak alanların ve göllerin korunması ve beslenmesi için baraj ve göletlerden mansaba ekolojik ihtiyaç debisi deşarj edilmeli, gerekiyorsa rezervuarlarından havzalar arası su aktarımı yapılmalıdır. İklim değişikliği sebebiyle veya insan kaynaklı müdahaleler sebebiyle kritik göl ve sulak alanların gelecekte kaybolmaması için daha iyi ekolojik şartlar oluşturulmalı ve dış müdahalelerden gelecek zararlar bertaraf edilmelidir.

2015-2100 sürecinde nehirlerdeki suların yüzde 19, yüzde 28 aralığında azalacağı yapılan iklim modelleme çalışmalarıyla tahmin edilmektedir. Nehirlerde akışa geçecek sulara öngörülen bu azalma, HES'lerde enerji kayıplarına sebebiyet verebilecektir. Dolayısıyla, HES'lerin durumunu iyileştirmek, ülkenin enerjisinden olacak azalmayı telafi etmek maksadıyla mevcut işletmede olan ardışık HES tesisleri PHES olarak çalıştırılabilir. Tam da suların azaldığı döneme cevap verecek bir tesis olarak değerlendirilmelidir. Bu PHES'ler tabii ki...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yalnız ben burada bir hususu belirtmek istiyorum: Bu pompajlı HES'ler var ya, ilave bir enerji üretmiyor, pompajlı HES'lerin tek faydası pik saatlerdeki ihtiyaca karşılamak için yani gece ucuz saatlerde fazla enerji varsa bunu yukarıya basıyor pik saatlerde. Bu, pik saatlerdeki ihtiyacı karşılamak için, başka bir faydası yok. Üstelik, tabii, arada kayıplar da var, enerji kayıpları da var. Dolayısıyla, bu konuyu tekrar inceleyin yani. Zaten bizim... Bu, ancak şeyde olabilir, nehir santrallerinde olabilir, ama barajlı santrallerde, biz, gece saatlerinde elektriği zaten baraj gölünde biriktiriyoruz yani elektriği biriktiremiyoruz ama gece saatlerinde devreye sokarak pik saati onlarla karşıyoruz yani bu pompajlı santralde HES'ler için çok talep geldi bazı özel sektörden, ben bunu kabul etmedim Sarıyer'de vesaire bazı yerlerde, bunu da özetle vurgulamak istiyorum. Pompajlı HES'ler, şöyle, sanki ilave bir enerji verecekmiş gibi takdim ediliyor yabancı firmalar tarafından, değil. Pompajlı HES'ler pik saatlerdeki ihtiyacı karşılamak için; gece enerjinin ucuz olduğu saatlerde yukarı basıyorsun, pik saatlerde bu enerjiyi kullanıyorsun ama biz de zaten enerjimizin yüzde 35'ini, hadi yüzde 20'sini, yüzde 25'ini -en kurak zamanda yüzde 25- zaten HES'lerden temin ediyoruz. Orada zaten yeteri kadar su var; pik saatlerinde, türbinleri çalıştırmak suretiyle karşıyoruz zaten. Yani Türkiye'de bir problem olduğu zaman, pik saatlerdeki ihtiyacı karşılama sıkıntısı olduğu zaman pompajlı HES'ler düşünebilir, ben buna özellikle dikkatinizi çekmek istiyorum.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Haklısınız efendim.

Şimdi, esasen işletmesi esnek bir tesis. Bu enerjiyi tüketmek, enerjiyi üretmek yani enerji fazlası bazen oluyor, hattı çöktürüyor, o zaman bu enerji kullanılmıyor. O zaman bu PHES devreye giriyor, bunu tüketiyor ama potansiyel bir enerji kazandırıyor, sonra da ani ihtiyacın dışında bir pik saatte

talepler karşılanmadığı zaman PHES'ten daha hızlı devreye tabii ki HES'ler, hidrolik HES'ler girer ama bu da çok hızlı giriyor; dolayısıyla bunu da karşılıyor. Yani enerji tüketmek ve enerji üretmek maksadıyla, bir de suyun kıt olduğu zamanda suyu döndürebiliyor efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Pompajlı HES'ler enerji üretmiyor, bakın, yanlış anlamayın, sadece pik saatlerdeki ihtiyacı karşılıyor.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Şimdi, haklısınız ama bunu yapan da aradaki farktan kazanıyor efendim çünkü o normal piyasa fiyatıyla çalışmıyor, çünkü o bir joker gibi acil kullanıldığı için onun sattığı para da yüksek oluyor çünkü hep acil şeylerde devreye giriyor ama...

MURAT BAKAN (İzmir) – Pompajlı basarken yukarıya...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Şimdi şöyle, efendim, ihtiyaç varsa.

Bakın, esasen bu Enerji Bakanlığı ile bizim Bakanlık arasında çok uzun bir tartışmaya mevzu oldu. Ben dedim, kardeşim, ihtiyaç için pik saatlerde mevcut barajlı, çok sayıda barajlı HES'imiz var, bunlar pik saatlerde ihtiyacı karşılıyor mu karşılamıyor mu? Karşılıyor. Karşılıyorsa o zaman biz niye lüzumsuz yatırım yapalım, onlarla zaten karşılıyor. Ne zaman ki siz sabit üretim fazla olup da bu gece saatlerindeki fazla enerji için depolama tesisi yapmak isterseniz olur, bunu da özel sektör değil, devletin yapması lazım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Devlet efendim, devlet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Çünkü istismara müsaittir.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Aynen öyle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çünkü orada ne yapacak? Ucuz saatlerde, gece saatlerinde ucuz fiyatla elektrik alacak sonra pik saatlerde elektriği farklı fiyatla satacak.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU - Bunun ihtiyacını önce belirlemek gerekir, pompajdaysa ihtiyaç var mı yok mu? Varsa dahi bunu bana göre özel sektöre kati surette değil, devletin büyük barajlarda uygun topoğrafyada yapması lazım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Hatırlarsanız, efendim, bu konuda bir rapor yazıp size takdim etmiştim efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir şey söyleyeceğim söylediğiniz konuyla ilgili.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, bu konu, Komisyon da kim sunum yaptı da, nereden çıktı bu mevzu? Burada, mesela alttaki mevzu da aynı şekilde; EPDK, DSİ tarafından verilecek izinler kolaylaştırılmalı, arazi tahsisleri ivedi yapılmalı, bürokrasi hızlı işletilmeli. Yani bu, aynı zamanda... Yenilenebilir enerji kaynakları tamam da, bunların kullanımıyla ilgili, arazi kullanımıyla ilgili ciddi sıkıntılar var yani burada da ciddi, yani doğal yaşamın yok olduğu noktalar var. Dolayısıyla burada bu kolaylaştırılmamalı. Niye ivedilikle çıksın? DSİ bakacak. DSİ niye onay vermiyor? Demek ki var bir şeyi. Yani “Enerji yapalım.” derken, “Başka üretelim.” derken, biz iklim açısından bakıyoruz Komisyon olarak, enerji açısından bakmıyoruz ki. Dolayısıyla doğayı tahrip edebilecek şeylerin önü açılır. Rant peşinde koşan insanlar, enerji üreteceğim diye, HES yapacağım diye dereleri bilmem ne yapar, doğayı talan eder. Arazi izinlerini kolaylaştıracak bir şey yapmamak gerekir. Dolayısıyla ben

Sayın Bakanımın az önce yukarıda söylediği konuyla ilgili olarak da bu pompaj depolamalı HES'lerle ilgili konuya da katılıyorum, bu alttaki öneriyi de doğru bulmuyorum. Eğer bu girerse biz buna şerh yazarız çünkü bu, aynı zamanda insanları ayağa kaldıran da bir şey doğayı tahrip ediyor noktasında.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, bu pompajlı HES'ler, arkadaşlar, çok karışık bir konu, zaten bu konu bizim konumuz değil.

MURAT BAKAN (İzmir) – Tahsis, arazi tahsisi niye yapılınsın?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani bence bunu çıkaralım yani pompajlı HES ancak sabit enerjisi çok yüksek, fazla miktarda olduğu zamanda olabilir; zaten bizim HES'ler eksikliği tamamlıyor.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dolayısıyla pik saatlerde de hemen yedekler devreye giriyor veya türbinlerin biri, ikisi devreye giriyor. Dolayısıyla pompajlı HES'lere ne zaman ihtiyaç varsa o zaman karar verilmesi lazım. Biz bunu burada yazarsak yanlış olur çünkü topoğrafya önemli, hangi barajda, nerede kurulacağı önemli ve bunu da benim şahsi kanaatim mutlaka devletin yapması önemli çünkü neticede arada pik saatlerdeki elektrik fiyatıyla gece saatlerindeki elektrik fiyatı arasındaki farktan kazanç sağlamak istiyor özel sektör. Buna gerek yok yani, tamam mı?

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Üretsin. Öyle bir takdim edilmiş ki bazı kişilere, bu pompajlı HES'ler yeni bir enerji kaynağı gibi takdim edilmiş. Yeni bir enerji kaynağı değil, sadece pik saati karşılamak için yapılan bir şey yani gece ve pik saatler arasındaki enerji açığını karşılamak için yapılan bir işlem. Bizde çok sayıda baraj olduğu için, benim yaptığım hesaplara göre şu anda pompajlı HES'lere hiçbir yerde gerek yok; gerek olduğunu ispat edin, ondan sonra konuşalım. Konumuz bu değil, bunu tamamen çıkaralım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Tamam efendim.

Şimdi, efendim, bir de gelecekte su potansiyelinde beklenen bu azalma sebebiyle HES'lerde yine üretim kaybı yaşanabileceği düşünülüyor. Bu durumda da HES'lerdeki azalacak bu enerjiyi telafi etmek için HES'lerin hibrit çalışmasını teklif ediyoruz ve hibrit çalışmayı güneş enerjisiyle veya rüzgâr enerjisiyle birlikte olmasını ki bu durumda kaybolan, hidrolik olarak üretilemeyen enerji hibrit şartlarda; üretim potansiyelini HES'ler koruyabilecektir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – HES'in yanında olmasına gerek yok ki; güneş enerjisi, herhangi bir yerde... Telle bağlıyorsunuz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Zaten destekleniyor yenilenebilir, bunu ayrıca bir şeye, hibrit...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, bakın, hibritle ilgili şu olsa olabilir: Yani biz baraj gölünde seyyar güneş enerjisi panelleri koyalım, ben teklif ettim, öyle olursa olur ama yeniden, başka bir araziyi tahrip etme şeklinde olmaz; hibriti böyle yaparsan olur.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Şöyle efendim: Şimdi, normal HES'in yağışların bol olduğu bahar aylarında HES işletmesi, kurak döneme girildiğinde, temmuz, ağustos, sular düştüğünde kurulu gücünü aşmamak üzere, aynı kurulu güçte ve aynı iletim hattını kullanmak kaydıyla bir GES veya RES tesisi hemen tesisinin orada yapıyor yani bir gölü varsa gölün üstüne, kanalı varsa kanalın üstüne, istimlak şeridinin üzerine koyarak bunları takviye edip kaybolan enerjiyi telafi ediyor yani buna bu firmalar müracaat ederse bunlara tabii zaten yönetmelik var, EPDK, yönetmeliği çıkartmış ama tabii izinler var, arazi tahsisleri var; bunları biraz hızlandırmak lazım çünkü gelecekte azalacak bu sulara karşı kendini HES'ler tolere edecek, eski düzen yürüyecek, hibrit arabalar gibi.

MURAT BAKAN (İzmir) – Siz olaya tamamen enerji bakımından bakıyorsunuz.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Enerji, evet.

MURAT BAKAN (İzmir) – Biz iklim bakımından bakıyoruz arkadaşlar; orada arazi kullanımını, tahsisini niye kolaylaştırayım? Herkes nasıl, hangi kurallara uyuyorsa, hangi resmî prosedüre uyuyorsa o resmî prosedürü devlet...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ona gerek yok, prosedür neyse...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Sayın Vekilim...

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani bu, birilerine olanak sağlamak anlamına gelir.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Değil, değil efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Niye? Yenilenebilir enerjiye zaten kredi veriliyor, YEKDEM süresi uzatılır, herkes aynı olanaklardan yararlanır yenilenebilirle ilgili; bu tür olanaklar hepsine verilir. Burada da eğer tam tersi o bölgede hibrit yapılacaksa hibritde doğayı tahrip etmeme koşulunun öncelikli olarak konulacağını biz belirtmiyiz; biz İklim Araştırma Komisyonunuz

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Efendim, su sebebiyle...

MURAT BAKAN (İzmir) – Türkiye'nin enerji ihtiyacını karşılayan komisyon bu değil, yani biz enerji politikalarına da iklim açısından bakmak zorundayız.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Aynen öyle Sayın Vekilim, ben de zaten onu söylüyorum. Azalan yağışlarla akışa geçen sular azalıyor, yani bu HES öngörülen kapasitesinin altına düşen enerjisini...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, Lütfi Bey, bunu arazi tahribatı falan olmadan yapması daha uygun. Nitekim...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Arazi tahribatı yok efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bunu öncelikle vurgulamanız lazım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU – Yani gezi kanalının üstüne koyacak onu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, o şekilde olur.

MURAT BAKAN (İzmir) – Onu öncelikle “Ovadaki arazinin kullanımı, tahribat etmemesi, doğaya uyumlu olması, yeni ağaç kesilmemesi vesaire yapılmaması kaydıyla desteklenmelidir.” de; biz okey deriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, öyle diyelim.

Hemen hızlanalım.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Tamam efendim.

Şimdi, efendim, burada da kuraklık senaryolarına duyarlı koordinasyonlu işletme talimatları optimizasyonu programları da hazırlatılıp buna göre yapılmalı, yani bir damla su değerlendirilmelidir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, onun zaten yapılması lazım yani.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Tamam efendim.

Şimdi, bir de içme suları şebekelerinde yüzde 37 mertebesinde kaçak su oranı var; bunun yüzde 25'e çekilmesini teklif ediyoruz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yönetmelik var, “Yönetmeliğin uygulanması.” dersin olur. Evet, devam edelim.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Yönetmelik, evet efendim, İçme Suyu Temin Dağıtım Sistemi ve Teknik Usuller Tebliği var efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Devam edelim, vakit çok oldu, bir saate yaklaştı.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Şimdi, bir de evselde kullanılan tabii ki bu su israfını önleyici bazı tedbirler; sayın hocalarımız bunlara ağırlık verdiler, söylediler. Biz de onları buraya girdik ama bunlar haklı şeyler, gerçekten suyun tasarrufunda da önemli etkileri olacağını düşünüyoruz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bakın şu teklif çok komik bir teklif: Klozet su haznesine 1 litrelik... Bu vatandaşta söylenir de Komisyonun raporuna yazılmaz. Klozetin su haznesine 1 litrelik su değil de onu “Daha küçük, su tasarruflu sifon yapılması.” diyebiliriz. Bu vatandaşın evinde bulacağı çözüm, biz Komisyon olarak “İçine pet şişeyi doldurun da su koyun.” dememeliyiz, tam tersine...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, bu tabii, arkadaşın...

MURAT BAKAN (İzmir) – Burada konuşuldu o ama onu bizim nasıl ifade etmemiz lazım; bunların daha az su tüketimi yapacak şekilde planlanması dizayn edilmesi...

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Tamam efendim.

Efendim, şimdi onu zaten burada yazdım Sayın Vekilim. Yerleşim yerlerinde yağmur sularından ve gri su kullanımından istifade edilememektedir, yeşil alanlar içme suyu ile sulanmaktadır. Yeşil alanların sulanması için işte sarnıçlarda toplanan su kullanılıyor. Bir de işte, -dediğiniz burada, yazdım zaten bu, çok önemli- yeni yapılacak binaların mimari projelerinde, özellikle villa veya az katlı konutların çatı ve teraslarına düşecek yağmur sularını dairelerin tuvalet sifonlarına aktaracak şekilde biriktirme tankları tasarlanmalıdır. Bu tankların imalatlarına müteakip konutlarda şebeke suyundan tasarrufa gidilebilir; yani bu bir mimari tasarım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sadece tuvalet sifonlarında da değil başka yerlerde de kullanılabilir.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Olabilir, çim sulamasında da kullanılabilir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, toparlayalım hemen, geciktik.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Toparlayalım efendim.

Şimdi, efendim gelecekteki su kayıplarının azalmasına karşılık 4.3 milyon hektarlık sahanın borulu şebekeye dönüştürülmesi durumunda 16 milyar metreküp bir tasarruf elde edilebilecek, yüzde 33 bir tasarruf var. Büyükşehirlerin tüm yeşil alanlarının arıtılmış atık su ile sulanmasına yönelik mevzuat çalışması yapılmalıdır. Yeni yapılan binalarda, büyük otellerde, sitelerde, alışveriş merkezleri gibi yerlerde bu sular, çamaşır suları, banyo, lavabo suları artırılarak elde edilecek gri sular kullanılmalıdır.

MURAT BAKAN (İzmir) – “Kullanılmalıdır.” diyelim ona genel olarak.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – “Kullanılması faydalıdır.” falan desek belki daha iyi olur ya. “Kullanılmasının imkânları araştırılmalıdır.” diye; bazen ekonomik olmayabiliyor, her yerde değil.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Tamam efendim.

Arıtılmış sanayi atık suları uygun olan diğer sanayi tesislerinde tekrar kullanıma sunulmalı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, o da önemli.

SU GRUBU KOORDİNATÖRÜ LÜTFİ EYÜPOĞLU - Çok yoğun atık su üreten endüstrilerin üretim teknolojileri modernize edilerek dönüştürülmeli. Sanayide az su kullanan üretim teknolojileri ve önemli kirlenici endüstrilerde yaygınlaştırılması takip ve teşvik edilmeli. Arıtılmış atık su kalitesini ve miktarını artıracak tesisler kurulmalı ve bu suları biriktirecek depolama tesisleri yapılmalı, depolanan

bu sularla belli oranlarda ağaçlandırma ve peyzaj sahalarının su ihtiyaçları karşılanarak temiz su kullanımında tasarrufa gidilmelidir. Arıtılmış atık suların endüstride yeniden kullanımına imkân verecek şekilde yasal düzenleme yapılmalıdır.

Teşekkür ederim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz.

Şimdi, hemen yer altı sularında Kemal Karakuş'u da dinleyelim, ondan sonra soruları soralım.

Şimdi, Kemal Bey, zaten yer altı suları çok incelendi ama siz böyle yeniden sunum gibi yaparsanız bu bir saat alır, yirmi dakikada toparlayacak şekilde yap ki çünkü siz yeniden konuları ele almışsınız, bunlar doğru değil yani.

Evet, Kemal Bey söz sizde buyurun.

2.- Yer Altı Suları Grubu Koordinatörü Kemal Karakuş'un, iklim değişikliğinde yer altı su kaynakları ve Konya havzasına ilişkin tespitler ve öneriler hakkında sunumu

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Şöyle Sayın Bakanım, burada çok bilgi kirliliği olduğu için birinci elden doğru bilgileri aktarmak için ben buraya koydum bunları. Aslında yer altı sularıyla ilgili herkes konuştu, herkes farklı şeyler söyledi. Havza bazında yer altı suları bütün havza bazında tespit ediliyor, hidrolojik etütler kapsamında bütün yağmur suyu ve kaynaklar birleştirilerek oradaki havzanın yer altı suyu emniyetli rezervi tespit ediliyor. Dolayısıyla emniyetli rezerv dediğimiz, bir yıl boyunca düşen yağışlardan elde edilen yer altı suyunun kullanılan miktarıdır yani bu, her sene yenilenen bir miktardır, bunun üstünde eğer tahsis veya çekim olduğu zaman dolayısıyla eksi rezerve düşüyoruz, bu eksi rezervde de seviyelerimiz peyderpey her sene düşüyor. Buradan baktığınız zaman özellikle problemlili olan sahalarımız var, Konya kapalı havzasında biliyorsunuz işte...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi Konya'ya gittiğimiz zaman orada DSİ Bölge Müdürlüğü de sunum yapacak, tabi Halil Bey yoktu ama biz daha önceki daveti dikkate alarak Ereğli Sazlıkları'na gidelim dedik.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Bekliyoruz efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bekliyorsunuz değil mi? Sağ olun.

Kemal Bey, Konya'yı da sunuyorsun değil mi burada?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Yani talep edilirse sunarım ben, burada yok ama şifahi olarak söylerim ben.

Sayın Bakanım, şimdi, yer altı sularında, aslında, dediğim gibi, çok bilgi kirliliği olduğu için... 167 sayılı yer altı Suları Hakkında Kanun var, 1961 yılında çıkmış ve birçok ülkede olmayan bir kanun. Buradaki kanun aslında güzel, çok mükemmel bir kanun, kısa da bir kanun. Burada, uygulamada sıkıntı var ve denetimde sıkıntı var. Yani bunlara göre yer altı suyu tespit ediliyor, ilan ediliyor işletme rezervleri daha sonra tahsis ediliyor. Bu tahsis edilirken vatandaşın açtığı kaçak kuyulara veya belgesiz kuyulara maalesef müdahale edilemiyor. Bu da eskiden DSİ'nin imkânları daha genişti, yer altı su teknisyenleri vardı, arazide bunlar kontrol edilirdi; eleman eksikliğinden, artı yer altı suyu çabuk çekilebilir, çabuk elde edilebilir, bu su olduğu için bir kuyu açıp elde ediyor; dolayısıyla bunu kontrol etmek, şey yapmak mümkün değil.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, DSİ'nin toplam elemanı ne kadar?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Çok az yani yer altı suyu teknisyeni...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayır, hayır, toplam elemanı.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – 23 bin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, 36 bindi ben Bakanken, şimdi demek ki 23 bin. Sizin, bu arada, süratli şekilde personel ihtiyacını belirlemeniz lazım; kusura bakmayın, onu yazmadınız. Bülent Bey, yani bu, gerçekten çok önemli.

SU GRUBU TEMSİLCİSİ MEHMET ALP – 2.005 işçi alımı onaylandı, onu alacağız bu yıl içinde.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Bu kuyularla ilgili söylediniz ama şimdi, aslında, bu yer altı suyunu kontrol etmek için en güzel şey, vatandaşın kooperatifleşmeye giderek birlikte hareket etmesi. Dolayısıyla, 1.444 tane kooperatifimiz var şu anda DSİ'nin hizmet götürdüğü. Bu arada, kooperatifler, biliyorsunuz, hem Sanayi Bakanlığının hem Tarım Bakanlığının uhdesinde, Tarım Bakanlığında TRGM bünyesinde teşkilatlandı Daire Başkanlığı, 2.550 tane kooperatif var. Bunların 1.447 tanesine biz DSİ olarak yer altı suyu kuyuları sağlıyoruz, yaklaşık 11.890 tane kayıtlı kuyu var ve en mükemmel sulamayı da bu kooperatifler yapıyor; yüzde 95 yağmurlama, damlama sistemi, tamamen kapalı sistem ve birçoğu, inanın, son teknolojiyi kullanıyor, telefonla kuyuyu çalıştırıyor. Sayın Vekilim bilir Konya'dakini, bu Isparta'da da var...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Öyle değildi, müsaade ederseniz.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Konya Özel İdaresi vardı büyükşehir olmadan önce. Biz özel idareyle anlaştık, DSİ'den özellikle imkânları aktardık Konya'ya, dolayısıyla açık sulama sistemlerini, yer altı sularını kapalıya dönüştürdü özel idare.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Şimdi de Büyükşehir destek veriyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi büyükşehir...

MURAT BAKAN (İzmir) – Damla sulamadan bahsediyorsunuz anladığım kadarıyla.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Evet evet, damlama, yağmurlama, tamamen kapalı sistem Sayın Vekilim. Yani ben koymadım burada da kooperatifleşme sayısına bakın, giderek düşüyor; yılda 3-5'e düştü kooperatif kurma sayısı. Hatta kooperatifler birliği var, Konya'da da ayrıca kooperatifler birliği var, onlarla bayağı şeylerimiz oldu, ırkaç defa da seminer yaptık, eğitim yaptık. Yani bunların tamamının kapalı sisteme geçirilmesi...

Konya'yı çözerken de aslında şöyle bir şey yaptık biz, ortofoto haritaları çektik -o zaman Bülent Bey Daire Başkanıydı- bütün kuyuları tespit edelim diye 3'e böldük 9 havza'yı. 3 parçaya bölerek her birini -hatta parasını da çıkardık sizin zamanınızda, hatırlarsanız- ihale edelim dedik. Bu kuyuları tek tek tespit edelim, ya kapalı sistem kurarak devletleştirmek veya öyle bir sistemle biz şebekeyi kuralım, teslim edelim vatandaşa ya da mevcut hâlde suyu tahsis edelim, artan veya atıl olan kuyuları da kapatalım. Böyle bir şey yapıldı, birkaç defa da sunum yapıldı. Zaten Konya için yanılmıyorsam 19 tane eylem planı hazırlandı, yani, maalesef başarılı olamadı. Sonuçta, aslında sunumun sonunda bu vardı, "Bu kaçak kuyularla mücadele nasıl yapılmalıdır?" diye. Bunu, tek tek bu kuyuları kayıt altına alıp suyu tahsis etmek, zaten olmayan su... Konya'da 2,23 milyar metreküp su var ama kullanılan 2,8 milyar ve 28 bin tane kuyumuz var, şeylerle beraber 34 bin ama fiiliyatta bizim tespit edilmiş 66 bin var 2008'de, şu anda 100 bini geçmiş durumda.

MURAT BAKAN (İzmir) – Son yıllarda hiç değişmemiş zaten.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Yok.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani, mesela, 2018, 2019, 2020’de kapalı sistemle sulama alanı hiç artmamış son yıllarda, yani bir ara artmış...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şeyde destek vermiştim ben.

MURAT BAKAN (İzmir) – 2012’den 2013’e sıçrama var, 2013’ten 2014’e sıçrama var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 2012’de özel idareyle birlikte DSİ iş birliği yaptı.

MURAT BAKAN (İzmir) – 2014’ten 2015’e sıçrama var, sonra...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, şöyle yapalım...

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Orada da sıkıntı vardı Sayın Vekilim, parayı gönderdik, hatta Konya’da paramız kayboldu, başka yere aktarıldı, peşine düştük, ondan sonra bulduk; yani başka şeylerde kullanıldı Büyükşehir Belediyesi tarafından veya...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, şimdi...

MURAT BAKAN (İzmir) – Doğrudan DSİ’nin kendinin yapması lazım o işi.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – İşte, aslında tek elden yönetilmesi bizim önerilerimizde var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, öyle kayboldu değil...

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Kayboldu derken başka bir yerde...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok yok, bir dakika, onu ben izah edeyim.

Bizim, o zaman özel idare vardı, büyükşehir olmadan önce.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Evet evet, vardı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Özel idare ihale yapıp işlem yaptıktan sonra DSİ’ye öyle para gönderiyordu. Kaybolması şeyi şu, biz bu paraları Büyükşehirden geri istedik, tamam mı?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani özel idareye verdiğimiz parayı. Büyükşehir de dedi ki: “Bu zaten kullanıldı.”

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – “Ben kullanmadım yani özel idare kullandı.” evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani büyükşehir “Ben kullanmadım, özel idare kullandı.” dedi ama gönderdiğimiz parayı tamamen özel idare kullandı; zaten büyük bir sıçrama var, takip ettik. Ben Bakanken bunu yapmıştım, o öyle değil Kemal Bey.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Tamam efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, yapılacak şey, bence, büyükşehirle anlaşarak şu anda her birini kapalı, damlamalı sisteme dönüştürmek kontrollü bir şekilde, uzaktan kumandalı.

MURAT BAKAN (İzmir) – Büyükşehirin burada bir sorumluluğu yok ki Belediye Yasası’na göre, sulamayla ilgili.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika, sorumluluğu yok da...

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Şöyle var efendim...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Müsaade edin.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Sayın Başkanım, şimdi, kuyularla ilgili, özellikle kooperatiflerle ilgili söylemiş olduğu şeyi çok önemsiyorum ben. Kooperatifler, aslında çoğaltılması, disipline edilmesi ve desteklenmesi gereken bir konu, özellikle KOP havzasında. Bunu özellikle belirtmek istiyorum.

Tabii, özel idarenin ve DSİ'nin iş birliğiyle geçmişte kapalı sulama sistemi, gibi son derece önemli projeler yapılmıştı. Şimdi büyükşehir geçtikten sonra, büyükşehirin Tarımsal Hizmetler Daire Başkanlığı var ve bu daire bugüne kadar kendisine devredildikten sonra 210 milyonluk kapalı damlama ve yağmurlamaya destek vermiş. Şimdi, az önce Daire Başkanıyla konuştum. Bunları zaten yapıyoruz, biz de takip ediyoruz. Çünkü siz de biliyorsunuz, beraber birçok projeyi kapalı sulama sistemine dönüştürdük. Büyük projeler de devam ediyor, yaklaşık 1 milyarın üzerinde bir proje şu anda hem Dünya Bankasından hem de DSİ'nin bütçesinden ayrıldı ve yapılıyor. O nedenle, bizde, Konya'da kapalı sulama sistemi, basınçlı sistem, yağmurlama, damlama sistemi son derece önemseniyor; hem büyükşehir tarafından hem de DSİ ve kurumlarımız tarafından önemli çalışmalar yapılıyor. Bu konuda büyükşehirin önemli desteklerinin olduğunu buradan belirtmek istiyorum; yaklaşık 210 milyonun üzerinde bir destek var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, o zaman Konya'ya gidince nerelere destek verdi, ne kadar; bu konuda DSİ'ye de söyleyelim, DSİ en azından on dakika içinde bunları da söylesin. Tamam mı?

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Duyuruya çıkıyor, müracaatlar geliyor çeşitli kooperatiflerden.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çünkü Konya'ya gitmemizin sebebi yer altı suları.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Evet, evet. Yani oradaki...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Siz Daire Başkanına söyleyin, o gün bize...

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Ben onu ifade edeceğim, orada belli bölgeleri de ziyaret edersek hem kuraklıkla ilgili bir araştırma enstitümüz var orada bizim; hani hangi tür bitkileri...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onlar bölgeye gelsin efendim.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Bir de şunu belirtiyim bu arada.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, toparlayalım.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Yani kooperatiflerin DSİ tarafından bu, geçmişten kalan bir borçları, şeylerinden feragat edip borçlarının silinmesiyle ilgili bir problem var; ciddi bir problem olarak görüyorlar. Bu konuyu da burada belirtelim; bunu da düzeltelim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yolda geçen zamanımızı da kullanabiliriz sunum için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, olabilir.

Şimdi biz bir hazırlık yapalım.

Arkadaşlar, DSİ Bölge Müdürü veya bu işle ilgili genel müdür yardımcısı, kim gelecekte, genel müdür, orada büyükşehirdeki bilgileri de alarak, özel idarenin daha önce yer altı suları ile ilgili yaptığı çalışmaları da dikkate alarak ve DSİ'nin... Üç tane çalışma yapıldı; bir, DSİ'nin kendi çalışmaları; iki, eski özel idarenin; bir de şu anda hem DSİ hem de büyükşehirin yaptığı çalışmaları ele alalım. Süratli bir şekilde, hızlı bir şekilde bunları nasıl damlama sulamaya dönüştürebiliriz onu belirleyelim. Bir de şunu dikkate almamız lazım. Mesela Konya'da içme suyu verdiğimiz için -100 milyon metreküp su- artık o kuyular devre dışı kaldı, Çumra'da keza devre dışı kaldı yani artık bunlar normal Torosların memba suyu gibi su içiyor.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Şu anda devre var orada kuraklık var ya. Kuraklıktan dolayı il özel idaresi işlem yapıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani, şu anda olabilir belki ama genelde öyle.

Evet, buyurun.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Şöyle Sayın Bakanım: Belediyelerin ne alakası var şöyle? Dediğim gibi yer altı suyu sulama kooperatifleriyle DSİ'nin hizmet götürmesinin sebebi 1970'lerde, hatta 68'lerde mülga Köy Hizmetleriyle bir protokol kapsamında yapılıyor bu işler. Aslında Tarım Bakanlığı uhdesinde ama bütün kuyu ENH'sini DSİ yapacak, tarla içi şebekeyi de Köy Hizmetleri o zaman yapacaktı, daha sonra özel idareye devredildi, özel idarenin olmadığı yerlerde şimdi büyükşehir belediyeleri yapıyor yani temeli oradan kaynaklanıyor. Mevcut olan bir protokol var, onun aslında güncellenmesi lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eski mevzuat şöyle: “DSİ sadece kuyuları açsın, teslim etsin, Köy Hizmetleri şebekeyi yapsın.” denildi, yapamadı.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – ENH'yi...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir dakika müsaade et.

İkincisi: Bu sefer Köy Hizmetlerinin vazifesi özel idareye aktarıldı. Özel idarelere sorduk, onlar da “İmkânımız yok.” dedi çoğu özel idare. Bunun üzerine biz DSİ olarak destek verdik, şimdi de aynı özel idarenin mesuliyeti büyükşehre geçti. Aynı şekilde büyükşehir bunu yapabilir, bu bir. Yani bunu bir açıklamak istedim.

İkinci husus da şu var: Ya, bu kooperatiflerin denetimi, mesela sulama birliklerinin denetimi çok sıkı yapılıyor ama bu kooperatifler çok değişik maksatla, suyla ilgili olan var, içinde başka maksatla olan var. Suyla ilgili olanların DSİ tarafından kontrol edilmesi gerekir diye düşünüyorum. Bununla ilgili -bu konu çok önemli çünkü- arada bir kopukluk var yani. Su madem siz tek elden yönetilecek diyorsunuz, bir başka kurum bakıyor, öbür kurum bakıyor, bunu da özellikle...

MURAT BAKAN (İzmir) – Başkanım..

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, buyurun efendim.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Önerimizde var aslında.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bir de arkadaşlar ben bir şey söylemek istiyorum. Bakın, buradaki yaklaşımda birçok konuda uzlaşabiliyoruz. Mevzu bu problemi çözmek. Sizler kurumun içinden gelen insanlar olarak şöyle bir psikolojide olabilirsiniz: “Kuruma eleştirel yaklaşmayalım.” Hâlbuki bilirsiniz sıkıntılar var ama onları eleştirme cesareti gösteremezsiniz. Pek çoğumuz eleştirmeyi severiz ama toplumsal sorunlara çözüm üretmek için eleştirmek de yetmez, bir adım atma cesaretini göstermek lazım. Bu bizim memleketimizin, ülkemizin sorunu. Siz eleştirel bir şey söyleyeceksiniz ki yanlış gideni kurum düzeltsin onu ya da hep beraber biz düzeltilmesini önerelim. Dolayısıyla şu raporu hazırlayan arkadaşların bu psikolojide olmaması lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, tabii.

MURAT BAKAN (İzmir) – Eksik ne görüyorsanız o eksiği ifade etmeniz lazım ki buradan çıkan...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çünkü bu teklifi biz yapıyoruz, siz değil yani.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bizim teklifimiz, evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bizim teklifimiz, Komisyon teklif ediyor. Siz sadece doğru olanı söyleyin.

MURAT BAKAN (İzmir) – Siz burada bizim söylediklerimizi raporluyorsunuz. Doğru neyse gerçek neyse onu şey yapın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, evet, haklısın.

Teşekkür ederiz.

Evet, toparlayalım, tespitler nedir şimdi?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Evet, tespit ve tekliflerimizin zaten çoğu söylendi Sayın Bakanım.

“Yer altı suyunun miktar ve kalite açısından iyi duruma getirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.” diyor. Havzalardaki miktar ve kalite takip edilmeli, personel takviyesi yapılmalı, kirlilikle mücadelede en etkin yol olarak kirlilik kaynağında önlenmeli. Yer altı suyu suni besleme çalışmalarına devam edilmeli, artırılmış suların yer altı suyu beslenmesinde kullanılması...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi burada “yer altı suyu barajı” diye bir şey var mı?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Yok, “beslenmesi” dedik, onu değiştirdik efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani onu arkadaşlar değiştirin yani. “Yer altı suyu barajı” diye konuşuluyor. Yer altı suyu beslemesidir ya, baraj değil orada. Baraj dediğiniz, yer altı suyundan eğer 30 metreden daha yüksekte bir set yapıyorsanız, varsa öyle tamam, baraj. Yer altında bir akım olur, bunu tespit edersiniz, o bir vadidir, ona yer altından 30 metreden yüksek bir baraj yaparsanız...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani Başkanım literatür açısından “baraj” neye denir, oradan girdi.

HALİL ETYEMEZ (Konya) – Gölet deriz, biz de gölet deriz o zaman Hocam.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Başkanım oradan girdi yani.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam.

Gölet değil, gölet değil.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – “Yer altı suyu suni besleme” dedik zaten efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, yer altı suyu beslemesidir bu, başka bir şey değildir.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yer altı suyu depolama alanı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Depolama, besleme, evet. Tamam, bundan sonraki şeylerde bunu düzeltin. Büyüklerimize de yanlış bilgi veriyorsunuz, o da doğru değil. Tamam mı?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Bu yer altı suları deşarj meselesi var. Özellikle jeotermallerden sonra bunu DSİ’nin uhdesinde değil, il özel idareler ve MTA kontrol ediyor. Yönetmelik var, bu kirlenen suya Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik var ama bunun net bir şekilde ortaya konulması lazım. Burada bir teklifimiz var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hangisinde? Nedir?

MURAT BAKAN (İzmir) – Çok önemli bir teklif.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Söyleyin hangisi?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – En son madde.

MURAT BAKAN (İzmir) – Sayın Bakanım, bununla ilgili de bir şey söylemek istiyorum -çok önemli- izninizle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun efendim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi jeotermal enerji aslında temiz bir enerji, yenilenebilir bir enerji. Jeotermal temiz olmaktan çıkaran şey reenjeksiyonun doğru yapılmaması. Yani kaynağından aldığı kaynağına verdiğinde maliyeti artıyor, dolayısıyla ne yapıyor? 30 metre, 40 metre aşağıya veriyor, oradaki yer altı sularının da içindeki borla, çeşitli şeylerle kirletiyor. Dolayısıyla hani o zeytine, incire ya da havaya veriyor, o kükürt oradaki zeytini, inciri mahvediyor. Ben bölgemizde olduğu için söylüyorum. O yüzden reenjeksiyon konusu bu temiz enerjiyi kullanabilmemiz için en önemli konu. Kullanılmasın demiyoruz o yüzden bu DSİ’nin..

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, Afyon’daki reenjeksiyonu çok güzel yapıyor, bakalım mı ona? Türkiye’deki en iyi işletme o.

MURAT BAKAN (İzmir) – Evet, bakalım.

Yani bizim bu reenjeksiyon konusunun...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bunu da planlamamız lazım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Kaynağına verme konusu çok önemli. DSİ’ye yetki verilsin gerekiyorsa diğerleri bu işi yeterince yapamıyorsa.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bence DSİ’nin kontrol etmesi lazım yer altı sularını. 167 sayılı Kanun’a bunu da koyalım ve...

MURAT BAKAN (İzmir) – Çünkü içme suyunu kirletiyor yani aldığı yere vermediğinden, çok derinden alıyor, yukarıya bırakıyor.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, buyurun efendim.

Bu arada soruları da bitiriyoruz iyi oluyor yani.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Belgesiz kuyuların açılması ve...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Soru değil de genel olarak bir şey soracağım ben. Bugün 3’üncü komisyon burası da. Dün de gelemedim hayvan hakları Tarım Komisyonunda. Bugün müsilağ komisyonunda da varım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Her yerde varsın maşallah Hasan Bey.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Vallahi yani ne diyeyim şimdi, iyi bir şey mi diyeyim, kötü mü diyeyim?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok iyi.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yetişemiyoruz her şeye de. Bu teklifler, bunlar bizim önerilerimiz, dün de gelemediğim için...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Önerilerimiz şeklinde, evet.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi bunların üzerine başka bir değerlendirme toplantısı yapacak mıyız?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, bu bir ön görüşme. Arkadaşlar buna göre, buradaki tenkit ve tavsiyeleri şey yaparak -koordinatörümüz var Bülent Bey, Doçent- bütün bunlar dikkate alınarak yeniden revize edecek. Daha sonra elbette tekrar...

HASAN KALYONCU (İzmir) – Bu revize edildikten sonra bunun üzerine bir toplantı yapacak mıyız?

MURAT BAKAN (İzmir) – “Raporu bir ay önce hazırlayacağız.” dediler.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yapabiliriz isterseniz yani isterseniz yapmayız.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani son hâlini bir de bizim... Birileri değerlendirip bizim haberimiz olmadan gitmesin.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tabii, tabii, merak etme.

MURAT BAKAN (İzmir) – Koordinatör arkadaşımız dedi ki: “Biz ekim ayından -1 Ekimde Meclis açılıyor- bir ay önce biz raporu hazırlayacağız.” Taslak rapor. Bu rapor -hepimiz beraber- hepimizin düşüncesini yansıtıyorsa hepimiz imzalayacağız, bizim raporumuz, eksik bulduğumuzu önereceğiz, eğer önerilerimizi komisyon değerlendirmezse şerh yazacağız yoksa...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kabul etmediği zaman şerh koyacak, beğenmediğin bir şey olursa şerh koyacaksın.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Yani kâtabin ayrı bir şey değiştirme hakkı yok mu? Kâtip üye olarak varım ya.

MURAT BAKAN (İzmir) – Hepimizin uzlaşacağı bir rapor olsun.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hep birlikte anlaşsaksak, uzlaşsaksak tabii değiştirmeyiz.

SEMRA KAPLAN KIVIRCIK (Manisa) – Yorumları getirin, mutlak memnuniyetle çıkarmak daha önemli.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Anlaşamazsak şimdi şeydeyim ya sizin taraftayım ya değiştirme hakkım var mı, onu soruyorum?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, makul şeyi tabii hep beraber değiştiririz.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Tamam o zaman.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, peki, teşekkür ederiz.

SEMRA KAPLAN KIVIRCIK (Manisa) – Ekimden bir ay önce sunulması, bir aylık düzeltme süresi mi?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

Yani bunu ilave edin, jeotermal suların reenjeksiyonu, yüzey sularını kirlletmemesi, zemini kirlletmemesi, suyun titizlikle incelenmesi. Bu konuda Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden yetki verilmesi kanunu. Tamam mı?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Tamam. Bizim demek istediğimiz oydu zaten. YER ALTI Suları Kanunu’nda bu yok. Yani jeotermal sularına ayrı bir kanun var, şeyler var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, onu koyacaksınız işte.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Onun yapılması lazım.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Bitirdi mi şimdi arkadaşımız? Bitirdiye ben söz istiyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bitmek üzere.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – “Belgesiz kuyuların açılması ve belgeli kuyuların tahsis fazlası yer altı sularının kontrolsüz ve aşırı kullanılmasına sebep olmaktadır.” diyor. Burada zaten şeyleri söyledik, derede izin denetimi yapılması, belgesiz kuyular için sondaj makinelerinin... Mesela kaçak kuyu açan sondaj makinelerine el konulması meselesi var. Onu daha önce “Kabahatler Kanunu veya Orman Kanunu gibi değerlendirilip öyle bir maddeye konulabilir

mi?” diye teklif ettik ancak öyle kaldı. Belki tekrar gündeme gelebilir çünkü belgesi olmayanın makinesine el konulursa kaçak kuyu da açamaz. Jandarma gidiyor arama belgesini soruyor, yoksa şey yapabiliyor.

Yine aynı şekilde, Komisyonda da gündeme geldi, özellikle elektrik dağıtım şirketleri “tarımsal yapı” veya “sanayi yapı” veya “kümes” diye bir elektrik abonesi veriyor, Konya’da bu daha çok oluyor. Onun altına daha sonra hemen kuyuyu bağlıyor. Bu şekilde, özellikle enerji şirketlerinden bunun teyit edilmesi ve yer altı suyu çekimi için kullanılmaması gerekiyor.

Yine, her ne kadar 167 sayılı Kanun varsa da, DSİ’ye mutlak yetki veriyorsa bile bazı durumlarda sıkıntılar... Özellikle büyükşehirlerin sular idarelerinde kendilerine göre bir yönetmelik çıkarıyorlar. O yönetmelik kapsamında mesela su satışı, suya belge verilmesi -özellikle su satışlarında belge veriliyor- bu manada belki büyükşehir belediyelerinin çıkardığı yönetmeliklerin bu yer altı sularına mutlaka uyumlu olması lazım.

Yer altı sulama kooperatifleri, bunları gördük zaten. Bunların DSİ’ye verilmesi veya “sulama birlikleri” adı altında toplanması... Çünkü yer altı suyunun en etkin kullanıldığı yer bu kooperatifler.

Yer altı suyu sıkıntısı yaşandığı havzada aşırı su tüketen ürünlerin... Bu zaten gerek tarım grubunun gerek su grubunun şeyinde vardı ve biz özellikle yer altı suyu sıkıntısı çekilen yerlerde bunun yapılmasını talep ediyoruz. Yani yüzeyin suyu tamam ama yer altı suyu yoksa orada yer altı suyuna dayalı mesela herhangi bir sanayi bölgesi kurulmaması lazım. Mesela şu anda Çorlu’da yer altı suyu kullanımının büyük bir kısmı sanayide kullanılıyor. Bu durumlarda belki ileride yeni planlamalar yapılırken yer altı suyunun göz önünde bulundurulması lazım.

Yine küçükbaş hayvancılığın yaygınlaştırılması, büyükbaşın da yer altı suyun veya suyun çok olduğu yerlerde yapılması.

Son olarak, yer altı suyu tasarruflu ve bilinçli bir şekilde kullanılmamaktadır, bunu zaten hepimiz biliyoruz. Yer altı suyu kuraklık, savaş ya da doğal afet durumlarında hızla kullanıma sunulması gereken ve kirlilikten en az etkilenen bir sudur. Çok yavaş kirleniyor veya zor kirleniyor ama kirlendiği zaman temizlenmesi uzun zaman alıyor. Dolayısıyla bu yer altı sularının daima stratejik bir depolama olarak kullanılması elzemdir. Bununla ilgili de bu önlemlerin alınmasını teklif ediyoruz.

Arz olunur efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, Behiç Bey söz istemişti, Behiç Bey’e söz veriyorum.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Su Grubu Koordinatörü Lütfi Eyüpoğlu ve Yer Altı Suları Grubu Koordinatörü Kemal Karakuş tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sunum için de teşekkür ediyorum, güzel bir sunum oldu.

Aslında Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü’nün özellikle su konusunda, gerek yer altı gerek yer üstü su konusunda hem idari hem teknik olarak en yetkin kurumumuz olduğunu biliyoruz. Devlet Su İşlerinin bu konuda bu yetkinliğini ülkemiz menfaatleri doğrultusunda yer yer sergilediğini de biliyoruz. O nedenle, özellikle Devlet Su İşlerine teşekkür ediyorum.

Şimdi, birçok su konusu daha önce de ele alındığı için, tekerrüre kaçmadan bir iki konuya değinmek istiyorum.

Şimdi, bu sunumda havzalara göre yer altı suyu rezerv durumu var. Burada mesela havzalar arası su transferine de değinilmmişti, örneğin Yeşilırmak havzası. Bu konuda bir anlatım yapılmıştı da ben oradan biliyorum. Kızılırmak havzası çok aşırı kirli, bu konuya hiç değinilmedi. Kızılırmak Sivas'tan uzanarak Kayseri'ye doğru sarkıp oradan Kırşehir, Kırıkkale, Çorum ve oradan doğruca Samsun, Bafra'dan Karadeniz'e dökülen bir ırmak ve onun havzası. Burada aşırı kirlenme var ve yer yer kanalizasyon da akıyor. Burada Yeşilırmak havzasından belli debide suyun Kızılırmak havzasına verilebileceğini ifade ettiler. Konya kapalı havzasının da aslında aynı şekilde, Hirfanlı Barajı'ndan bir hatla beslenebileceğini ifade ettiler. Ayrıca Fırat havzasından da yine Kızılırmak'a besleme yapılabileceğini...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya mümkün değil efendim. Fırat havzasındaki su yetmiyor.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Bu havzalar arası transfer konusu iyi değerlendirilmeli, ben ona işaret etmek için söylüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bence o mümkün değil. Zaten, Fırat-Dicle havzasındaki su o havzaya yetmiyor, kaldı ki sınır aşan su; Irak'la daima görüşme hâlindeyiz. Ben bir ara özel olarak size anlatayım onu.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Ama Yeşilırmak havzası sınır aşan su değil.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Değil.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben zaten havzalar arası transfere karşıyım, çok konuştuğum bir konu.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Karşı olunabilir ancak ihtiyaç, Kızılırmak havzasının beslenmesi gerekiyor, başka türlü çıkış yolu da yok.

Diğer bir konu... O zaman şöyle bir görüşe gidebiliriz: Şimdi, ben Mersin Milletvekiliyim. Mersin'in su durumunu, yer altı, yer üstü su durumunu biliyorum, bilmem gerektiği kadar. Şimdi burada Kıbrıs'a su verildi örneğin. Orada Dragon Çayı üzerinde Alaköprü Barajı yapıldı ve denizden 200 metre derinlikten Kıbrıs'a su verildi.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 250 metre.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Şimdi, Orta Akdeniz'de böyle bir suyu Kıbrıs'a transfer ettiğiniz zaman Orta Akdeniz'in yer altı suları önemli ölçüde etkileniyor. Mesela Anamur Ovası küçük bir ova ama mikroklima bir ova. Yılda yaklaşık 2 milyar TL'lik muz üretimi yapılan, Türkiye'nin muz ihtiyacının yüzde 60'ını tek başına karşılayan bir ova burası. Şimdi orada sera sulamaları... Yani on binlerce dekar sera var. Sera sulaması şöyle olur: Her seranın başında bir havuz vardır ve pompaj vardır. Yer altı suyu çekilir, havuza dolar. Havuza muzun ve diğer bitkilerin gıdası önceden konur yani mayı olarak ilave edilir, ilaçlar konur ve açık havanın ıslısına kadar o su bekletilir orada. Ondan sonra damla sulama yöntemiyle seranın içine motorla verilir.

Şimdi, burada şöyle bir durum var: On binlerce dekar seraya su veriyorsunuz ama yer altına giden suyu... Siz yukarıda baraj yapıyorsunuz, o da "infiltrasyon" denilen sızma yöntemiyle yer altı suyu besleniyor. Aşırı su çekiminden dolayı deniz suyu ovanın içine doğru yürüdü. Şimdi Antalya asfaltı var 2 kilometre yukarıda, kuzeyde.

MURAT BAKAN (İzmir) – Onu Hocamız burada anlattı.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Antalya asfaltına kadar toprak çoraklaşmaya başladı. Binlerce dönüm sera atıl olma durumuyla karşı karşıya. Şimdi, böyle bir yer altı suyunun aşırı kullanımı var. Aşırı demeyelim de normal kullanım aslında ama niçin bu ölçümler yapılmadan Kıbrıs'a su verildi? Gerçekten fazlaysa verilsin tabii ki.

Diğer taraftan, Konya'ya verilen Mavi Tünel var. O da Göksu Nehri üzerinden yapıldı yukarıdan, Mut'un üst tarafından ama o vadi inanın dünyada eşi benzeri olmayan bir vadi. Bilmiyorum gördünüz mü? Silifke'nin ve Mut'un olduğu, hatta bir ucunda Ermenek ilçesinin olduğu devasa bir vadidir yani 140 kilometre civarında uzunluğu...

MURAT BAKAN (İzmir) – Korunması gereken bir alan demek ki.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – İnlanılmaz, çok güzel bir yer orası ama şimdi burada da Mavi Tünel'le Konya kapalı havzasına su transferi yapılıyor. Ya, “Karşıyım.” diyorsunuz, su transferi...

MURAT BAKAN (İzmir) – Onu eleştirdik burada çok defa.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) - Şimdi, ben buradan şuraya gelmek istiyorum; bu su transferi yapıldığı zaman, yaptığınız yerdeki pozisyonu bilmeden yaparsanız oraya da yazık etmiş oluyorsunuz, buna dikkat etmek lazım. Konya'nın kendi içindeki pompaj sistemi uzun uzun anlatıldı, daha öncede de anlatıldı ama mesela bir Doğu Akdeniz havzasıyla ilgili hiçbir şey anlatılmıyor, bu konuya değinilmiyor.

Bakın, burada sadece Doğu Akdeniz'de 3 tane ürün söyleyeceğim: Bir, muz; iki, limon; üç, çilek Sayın Başkanım. Bunun 3'ünde 1 numaradır, en önde Mersin olarak geçiyor ve burada da yer altı suyu çok önemli. Adana'dan Antalya göller bölgesine kadar uzanan Torosların altı hep düdenlerle doludur, birbiriyle bağlantılıdır. Buradaki su dengesini bozarsak buradan zarar görecektir olan burada yazıyor; Doğu Akdeniz havzası, Antalya havzası hatta Seyhan havzası ve Konya kapalı havzası komple zarar görür, hepsi zarar görür. Onun için bu konuda bütün ölçümleri iyi yaparak hareket etmek gerekir diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, şimdi müsaade ederseniz projenin bir noktada yapımında bulunmuş kişi olarak buna ben cevap vereyim.

Şimdi, evvela Alaköprü Barajı'na gelen yıllık verim hatırladığım kadarıyla 1 milyar metreküpten fazla. Bizim Kıbrıs'a verdiğimiz... Yılda 1 milyar metreküpten çok fazla, belki 1,5, şu anda tam...

DOÇ. DR. BÜLENT SELEK - 1,1 civarında bir şey olması lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – 1,1 milyar metreküp. Bu, sürekli taşkınlara da sebep oluyordu. Biz, bu suyun ancak 75 milyon metreküpünü Kıbrıs'a verdik, şeyin zekâtı bile değil yani. 75 bölü 1,1 milyar metreküp yüzde kaç ediyor?

MURAT BAKAN (İzmir) – Yüzde 7 civarında.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok cüzi bir miktar. Bunun hepsi etüt edildi, hiçbir problem yok. Bir de bu Alaköprü Barajı'nın yapılmasının yüzde 85 maksadı Anamur Ovası'nı sulamak. Orada çok büyük bir sulama projemiz var, o da hızla yapılıyor hatta o konuda en son bilgiyi de DSİ Behiç Çelik Bey'e lütfen versinler.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) - Sevinirim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Behiç Bey, burası tamamen yer altından ziyade yukarıdan basınçlı sulamayla belki direkt yer altından çekmeden havzalara su verme imkânı olacak.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) - Bu zararlı, bitkiye zararlı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hayır, onu demiyorum. Havuza verecek ilaçlama için, yer altından çekeceği suyu cazibeyle havuza verecek yani.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) - Sayın Bakanım, o barajdan gelen suyu havuza boşaltıp dinlendirseniz bile o bitkiyi öldürüyor, hiç yaramıyor ama yer altından...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O zaman yer altını besleriz bir şekilde, onun sulama sisteminde zaten sadece muz yok diğer bitkiler de var.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) – Avokado var.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dolayısıyla, bu suyun yüzde 85’i tamamen Anamur Ovası’nın sulaması maksadıyla, yer altı suyu beslemesi maksadıyla yapıldı bunu özetle vurgulamak istiyorum.

BEHİÇ ÇELİK (Mersin) - Ve biliyorsunuz o su yer altından fişkırarak gelir yani Dragon Çayı derelerin toplanmasıyla oluşan bir çay değil, doğrudan kayanın yarığından fişkırarak gelir, yer altı suyudur komple.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, şöyle ifade edeyim: Konya Ovası’na verilen sularla ilgili de hesaplar yapıldı, arkadaşımız geçen sefer izah etti, arzu ederseniz o konuda DSİ tekrar... Siz yoktunuz, o konuda bütün hesaplar yapıldı. Yani DSİ gerçekten çok kapasiteli bir kurum, yıllardır ölçüm yapıyor. Kaç yıldır biliyor musun? Bu Mavi Tünel’le ilgili proje, 1945 yılından beri düşünülmüş, ölçümler o zamandan beri ama yapılamamış. Ne zaman ben Bakan oldum... Yani bunun hakikaten yapılması lazım hem öbür tarafta taşkına sebep oluyor, büyük sıkıntılar, felaketler var. Dolayısıyla, bunu yapmak için yeni bir proje yaptım hatta geçmiş dönemde ihale edilmiş yanlış bir proje ve bunu modern tekniklerle barajın tipini ve tünel inşaatının tipini ilk defa değiştirmek suretiyle onu ihale ettik hatta beşte 1 maliyete mal ettik. Yani bunu özellikle vurgulamak istiyorum.

Arkadaşlar, isterseniz Bülent Bey bu konuyla ilgili çalıştı, o zaman o da cevap versin bu konuda veya siz sorduktan sonra...

Buyurun Murat Bey, siz de kısa olmak kaydıyla toparlayın.

MURAT BAKAN (İzmir) - Şimdi, zaten Komisyonunda 4 milletvekili varız şu an yani siz, ben ve Sayın Vekilim. Son toplantımız -öyle anlaşıyor- şeyden önce, en son değerlendirme toplantısı yaparız mutlaka.

Değerli arkadaşlar, çok teşekkür ederiz. Yer altı suyu bu ülkenin doğal gazından da, petrolünden de, madenin de her şeyinden kıymetli.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Suyun sigortası.

MURAT BAKAN (İzmir) – Binlerce, on binlerce yılda oluşmuş ve yerine yeniden konulması çok zor kaynaklar, o yüzden gözümüz gibi korumamız lazım. Ne yapılması gerekiyorsa, bununla ilgili ne kadar güçlü bir vurgu yapılması gerekiyorsa yani aciliyetini, ehemmiyetini, önemini bizim ifade etmemiz lazım raporda. O yüzden siz bunu nasıl ifade edeceksiniz? Orada yani bürokrasi belki bunu ifade edemez ama biz siyasiler olarak bunu onun için söylüyorum. Bu önemi ifade etmemiz lazım raporda ki herkes okunduğunda, bu ülkenin yer altı sularının ne kadar kıymetli olduğunu ve gözümüz gibi korumamız gerektiğini bilsin.

Diğer konuya girmeyeceğim, bu havza arası su aktarımı. Ben çok söyledim, Bakanım çok anlattı her seferinde, o da kendi açısından, o konu da önemli. Havzanın içinde çözmek lazım su problemini mümkünse, bunun için çaba sarf etmek lazım. Bütün bu damla sulamadan diğer konulara kadar suyun kullanımıyla ilgili hep bunun için, ürün deseni bunun için. Havzalar arası su transferi kısa sürede problemleri çözebilir ama uzun vadede de onun da getirdiği sıkıntılar var, tekraren anlatmayayım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ediyoruz arkadaşlar.

Şimdi, Bülent Bey bir konuya cevap verecektiniz.

DOÇ. DR. BÜLENT SELEK – Efendim, bu havzalar arası su transferiyle alakalı olarak, tabii, çok gündeme geldi Sayın Murat Bakan Vekilimiz de gündeme getiriyor. Sunumlarda da belirtildi, özellikle bizim Bakan Yardımcımız Akif Özkaldı'nın sunumunda da vardı. Çok homojen bir yağış dağılımına sahip değiliz ülke olarak yani çok farklı bir yağış dağılımımız var. Dolayısıyla, bazı durumlarda havzalar arası su transferine mecbur kalıyoruz, tabii hoş bir şey değil yani havzanın suyunun kendi havzasında kalması doğrusu. Ama havzalar arası su transferi yapmazsak örneğin biz İstanbul'a su sağlayamayız, Ankara'ya su sağlayamayız yani nüfusun yoğun olduğu yerlere su sağlamamız mümkün değil. Dolayısıyla, belli ölçülerde bunu yapmamız lazım. Az önce Sayın Bakanımız da söyledi, mesela Dragon Çayı'ndan -Anamur Çayı'ndan- aktarılan su yüzde 10'u bile değil yani belki daha da az.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yüzde 7'si.

DOÇ.DR. BÜLENT SELEK – Göksu'ya baktığımız zaman Göksu'nun -ben orayı çok iyi biliyorum çünkü uzun yıllar, on sekiz yıl Adana bölgede görev yaptım, ezbere bilirim orayı- toplam su potansiyeli 3,5 milyar metreküptür, son yıllarda biraz azaldı 3,2'ye düştü. Havzanın tüm ihtiyaçları 1 milyar metreküptür, Göksu'nun kendi içindeki havzanın ihtiyaçları. Bizim Konya'ya aktardığımız su 414 milyon metreküp yani orada da yüzde 10'un üzerinde biraz, yüzde 15 civarında bir su aktarıyoruz. Dolayısıyla, benim düşüncem havzalar arası su transferine özellikle içme suyu anlamında mecburuz. Yani Aksaray'ın suyu yok, yağış yok yani yer altı suyu da tuzlu, kirleniyor. Dolayısıyla, Aksaray'a diyelim ki Seyhan havzasından, kaynaklardan aktarmak mecburiyetinde kalıyoruz yani bu mecburiyetimiz var maalesef. Bu bakımdan, biz raporumuzda da özellikle havzanın kendi ihtiyaçlarının karşılanması ve ekolojik ihtiyaçların, ekolojinin bozulmaması şartıyla yapılabilir şeklinde ve bunun iyi değerlendirilmesi gerektiğini özellikle vurguluyoruz. Onu ben arz etmek istedim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eğer Zamantı Çayı'ndan Zamantı Tüneli'ni açarak Sultan Sazlığı'na su vermeseydik Sultan Sazlığı bitmişti ama çok az bir su verdik, hayat kurtardık yani lütfen, bunları gidince göreceksiniz.

MURAT BAKAN (İzmir) – Oradaki hassasiyetimizi anlattık yani bunu o dengeyi koruyarak yazarsanız...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Kemal Bey, bir şey mi diyeceksiniz?

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Sayın Bakanım, yer altı suları konusunda 167 tane kanun mutlak DSİ'ye yetki vermesine rağmen, inanın, bürokrat olarak en çok muzdarip olan biziz çünkü neredeyse görevimizi yapamaz durumda kalıyoruz. Dolayısıyla, çok zor durumdayız. Onun için, raporumuza en sert şekilde koyacağız bunu. Yani el birliğiyle yapacağız çünkü yer altı sularını tek başına DSİ'nin halletmesi mümkün değil.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – DSİ'den ruhsat, izin almadan sondaj vuranların sondajına el koymak...

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Aynı Orman Kanunu gibi.

MURAT BAKAN (İzmir) – En sert tedbirleri alacak şekilde...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – En sert tedbirleri alacak şekilde koyun arkadaşlar, böyle bir şey olur mu ya! Yani böyle bir şey olmaz.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Hatta ben on yıl Urfa'da çalıştım Sayın Bakanım, o zaman Suriye'den geliyorlardı -o darbeleri sondajlar bir günde 120 metre, 150 metre sondaj kazabiliyor- kazıp gidiyorlardı, kazıp gidiyorlardı; ruhsat da yok, hiçbir şey de

yok. Bu şekilde Suruç Ovası havzası kurudu ama şimdi yüzey suyu götördüğümüz için tekrar toparladı, şu anda yine sular fişkırıyor orada. Yani yer altı suları böyle, çok yüklendiğiniz zaman bitiyor ama daha sonra yıllık zaten...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ama 2 milyar TL yatırım yaptık Suruç Ovası’nı sulamak için, 95 bin hektar, 950 bin dekar.

YER ALTI SULARI GRUBU KOORDİNATÖRÜ KEMAL KARAKUŞ – Yani bunun topyekûn bir seferberlikle kaldırılması lazım.

Arz ederim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, buyurun.

Siz cevap mı vermek istiyorsunuz?

DSİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEMSİLCİSİ HAYATİ ÇELENK – İlave etmek istediğim bir konu var Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, size de söz verelim.

DSİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TEMSİLCİSİ HAYATİ ÇELENK – Şimdi, efendim, bu, yer altı sularıyla ilgili arazide çalışan biri olarak... Bildiğiniz üzere, Kars, İzmir, Bursa Bölge Müdürlüğü yaptım. Şimdi, efendim, bize çiftçi başvurduğu zaman, yer altı kuyusu açmak istediğinde tabii ki arazinin miktarına göre biz ona bir tahsis yapıyoruz. Ancak, biz bunu ölçmüyoruz yani çiftçinin aldığı suyu ölçmüyoruz. Ölçmeden yönetemezsiniz efendim ve bu toplamına göre de yer altı suyunun o havza kapasitesine göre de sonra gelen çiftçiye diyoruz ki: “Hayır, biz burayı kapattık.” Yani aslında çiftçiye sudan uzaklaştırıyoruz, çiftçiye suyla buluşturmak isteyen DSİ çiftçiye sudan uzaklaştırıyor. Bunun için, efendim, bizim, bir kere, yer altı suyunu kullanan çiftçilerin suyunu ölçmemiz gerekir. Ölçtüğümüz zaman bunların kullanımında zaten otomatikman tasarruf sağlamış olursunuz. Ben bunu arz etmek istedim efendim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Şimdi, suyla ilgili kısım bitti, yer altı suları da tamamlandı.

Şimdi enerjiyle alakalı Abdullah Buğrahan Karaveli koordinatörlük yapıyor. Enerji çok önemli.

Buyurun, sizi de dinleyelim.

III.- SUNUMLAR (Devam)

3.- Enerji Grubu Koordinatörü Abdullah Buğrahan Karaveli’nin, iklim değişikliğinde enerji ve enerji sistemleriyle ilgili tespitler ve öneriler hakkında sunumu

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Sayın Başkanım, kıymetli vekillerim; saygıyla selamlıyorum.

Enerji koordinatörü olarak enerji kısmını arz ediyordum. Tüm metin aslen toplantı tutanakları ve toplantılar takip edilerek uzmanların, siz kıymetli vekillerin tespit ettikleri hususların oy birliği seviyesine varmış olduğunu düşündüğüm kısımlarını içermektedir.

Bu bağlamda, ilk tespit olarak, birim faaliyet başına gereğinden fazla yakıt kullanımı dolayısıyla sera gazı emisyonunun ortaya çıkması mühim bir nokta olarak görülmekte. Bu doğrudan enerji birimini işaret etmektedir. Bu doğrultuda, elektriğin ve ısıtımın üretiminden iletimine, dağıtımına ve kullanımına her sektördeki potansiyelin tanımlanması, bu potansiyel kapsamında da potansiyelin nasıl hayata geçirildiğinin görülmesi ve özendirilmesi ilk aşamadaki tekliflerin özetini oluşturmaktadır.

Diğer yandan, elektrik ve ısı üretiminde fosil yakıt kullanımı kaynaklı sera gazı emisyonları önemli olan ikinci tespit olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tespitin ana teklifleri üçe bölünmektedir. Bunlardan ilki, yenilenebilir kaynakların ve temiz enerji teknolojilerinin sistemde daha çok yer alması, mümkün olan en üst seviyeye çıkmasıdır. Bu doğrultuda da uygulanabilir potansiyellerin tanımlanması, güneş ve rüzgâr başta olmak üzere, yenilenebilir kaynak kullanımının artırılması, daha fazla santral kurulması ve yenilenebilir enerji teknolojilerinin ülkede geliştirilmesi bir teklif olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer yandan, hidrojen başta olmak üzere, bazı temiz alternatif teknoloji kaynakları gündemde çok yoğun bir şekilde var. Bu anlamda da gerekli tekoekonomik fizibilite çalışmalarının yapılması gerekmektedir ve enerji sistem altyapımızın daha fazla yenilenebilirliği kaldırması için gerekli yatırımlara sahip olması gerekmektedir.

Diğer yandan, ikinci teklifler silsilesinin ana başlığı, fosil yakıt kullanımı sebepli sera gazının en aza indirilmesidir. Bu doğrultuda, Komisyon toplantılarında çokça gündeme geldiği şekilde, kömür kullanımının azaltılması ve bitirilmesi için bir yol haritasının tanımlanması yer almaktadır. Bunun dışında, kömür, kullanılırken, üretilirken, çıkarılırken arazi kullanımından yoğun su kullanımına, birçok çevresel olumsuz etkisinin var olduğu tespit edilmiştir. Bunun azaltılması için gereklerinin yapılması, mevzuata uyum sağlanması, temiz kömür teknolojilerinin devreye alınması için gereklerinin yapılması da bu teklifler silsilesini oluşturan ifadelerdir.

Üçüncü ana teklif olarak da bu alanda gerekli teknoloji gelişimi ve AR-GE çalışmalarının yapılmasıdır. Bu anlamda, hem alternatif temiz enerji teknolojilerinin sisteme entegrasyonu için gerekli çalışmalar hem de gelecek dönem elektrik ve ısı talebindeki değişim ve buna bağlı sera gazı emisyonlarının projekte edilmesi için gerekli modellerin geliştirilmesini içeren teklifler silsilemiz bulunmaktadır. Tabii, diğer yandan da yine temiz enerji teknolojilerinin temel adresi olan karbon yakalama, kullanım ve depolama uygulamalarının da geliştirilmesi için yol haritalarının tanımlanması yine bu teklifler silsilesinin bir parçasını oluşturmaktadır.

Ayrıca, uyum tarafına geçtiğimizde, iklim değişikliği sebepli aşırı olayların elektrik altyapısına olumsuz etkisini azaltmak için elektrik sisteminin her aşamasında iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini göz önünde bulundurarak gerekliliklerin hem AR-GE seviyesinde hem yatırım seviyesinde yapılmasının gerekliliğini içeren teklifler silsilesi de uyum kaynaklı enerji sektörü tekliflerini içermektedir.

Diğer yandan, madencilik tarafında mühim tespitler vardı Komisyon boyunca. Özellikle kömür madenciliği ve termik madencilik başta olmak üzere, madencilik kaynaklı sera gazı emisyonlarının da azaltılması gerekmektedir. Bu bağlamda, Komisyonun temel odak noktası, maden sahalarının rehabilitasyonunun en doğru şekilde yapılması, ağaç kesiminin minimuma indirilmesi ve nebati toprağın gerektiği şekilde sıyrılıp saklanıp yeniden serilmesini içermektedir.

Diğer yandan “madenciliğin çevre dostu bir şekilde gerçekleştirilmesi” defalarca zikredilen bir ifadedir. Bu doğrultuda, hem arazi ve ormanlara olumsuz etkisinin araştırılması, bu etkilerin olumsuz iklim değişikliği boyutlarına bakılması ve bu doğrultuda gerekli -ruhsatlamadan mevzuat oluşturmaya kadar- kararların verilmesini içeren teklifler silsilemiz de madenciliğin ikinci teklifler silsilesini oluşturmaktadır.

Saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Abdullah Bey, bir hususu belirtmem lazım. Özellikle, tabii, bu enerji depolaması, enerji sistemlerinin optimum şekilde çalıştırılması çok önemli. Bu o kadar önemli ki çünkü çok kaynak var; rüzgâr, güneş, jeotermal, hidrolik vesaire, doğal gaz çevrim santralleri, kömür

santralleri. Bunlar için gerçekten çok ciddi bir optimizasyon programı yapmak gerektiği kanaatindeyim. Yani bazen eksik oluyor, falanca kaynağa yüklenelim deniliyor. Dolayısıyla, bunları bir ele almak gerekir. Yani enerji sistemlerinin optimum işletilmesi, bu konuya temas ederseniz isabet olur.

İkinci husus da özellikle madencilerin talebi şu: Tamam, sondajları kolaylaştıralım ama maden ruhsatı verirken Maden Dairesi -şimdi Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü oldu- bu birim mutlaka bütün kurumlardan gerekli izin, müsaadeleri alarak ruhsatı ona göre versin. Aksi takdirde iş adamlarıyla, madencilerle kurumlar arasında sürtüşme çıkıyor. İhale edilmiş, masraf yapıyor, ondan sonra... Yani bunu lütfen koyu harflerle yazın. Aksi takdirde çok şikâyet oluyor, o şikâyetler siyasilere geliyor, diyor ki: “Biz ruhsat aldık, parasını ödedik, geri de alamıyoruz fakat falanca birimden izin alamıyoruz.” Sulak alanmış veya korunan alanmış veyahut da Doğa Koruma ve Milli Parklar sit alanıymış. Tamam da bunu önce -lütfen, bütün kurumlar için söylüyorum- önce ruhsat edilecek alanların, bütün izinleri alınıp ona göre yapılması lazım. Bir de planlama yapılması lazım yani birbirine yakın çok sayıda taş ocağı olmaz. Planlarsınız aynı... Bunun için Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nün önce etüt çalışmalarını hızlandırması gerekir. Yani kaynaklarımızı devlet bulsun, taş ocağı nereden alınacaksa bunları tespit etsin, uygun alanlardan, sonra onları bölüp aynı alanı işleticilere, madencilere tahsis etsin, ruhsat versin. Biz bunu talep ediyoruz.

Bir de tabii, enerjiyle ilgili; jeotermal enerjide gerçekten reenjeksiyon pek yapılmıyor; araziye salınıyor ve araziye kısa zamanda çoraklaşıyor. Bunu ya sizin Enerji Bakanlığının ilgili birimleri kontrol etsin veyahut DSİ'ye verin, yer altı sularında sorumlu yüzey sularını DSİ kontrol etsin. Bunların çok önemli olduğunu vurgulamak istiyorum.

Bir de arkadaşlar, mümkün olan yerlerde galeri madenciliği yapalım. Ben bir tarihte bir maden sahasına gittim, Sayın Bakan -ben DSİ Genel Müdürüydüm- sunum yapıyorlar. Baktım ki bir mühendis olarak dedim ki: Burada galeri madenciliği yapılması mümkünken bütün 15-20 metre kalınlıktaki alanı, toprağı kaldırıyorsunuz, bu kadar para veriyorsunuz, tonunu 100 dolara mal ediyorsunuz, yanında galeriyi de işletiyor, 15-20 dolara kömürü üretiyordu. Bu konularda mümkün mertebe galeri işletmeciliğine önem vermek gerekir diye düşünüyorum.

Tabii, şu dediğiniz hususlar çok önemli: Eğer galeri işletmesi mümkün değilse, sıyırma varsa artık bu toprağın oluşması asırlar alıyor. Bunun mutlaka sıyrılıp bir yerde depolanıp bunun kontrol edilmesi lazım. Lütfen bunları yazalım.

Bir diğer husus da yenilenebilir enerji kaynakları... Yani bunları verirken gene orman zorlanıyor. Efendim, güneş panellerini ormana koyacak. Kardeşim, ormanda güneş panellerine müsaade etmedim. Bu doğru bir şey değil yani. Ormanın başka şeyi var yani. Bir gitsin, biraz masraflı olur. Çok güzel, basit sistemler var. Az önce de dediğim gibi, DSİ'yle ilgili yönetmelik çıkardık, mevzuat mümkün. Mümkün olduğu kadar açık kanallar üzerine, göletler üzerine bu işi yapsın ve böylece güneş enerji sistemleri için mümbit arazileri kullanmasın.

Evet, ben bunu söylemek istiyorum.

Şimdi, Murat Bey'in de söyleyecekleri var. Evet, Murat Bey söz sizde.

MURAT BAKAN (İzmir) – Değerli arkadaşlar, işin en zor kısmı size düştü. Bir de çalıştığınız Bakanlık da bizim Komisyona gelen tüm bakanlıklar içinde aslında konuya en uzak bakanlık. Yani Bakan Yardımcısının yaptığı sunumdan da gördük. 22 yeni kömürlü termik santral planlanıyor. Mevcut termik santrallerin sadece Alpu 7 defa ihale edilmiş, alıcı çıkmamış, Alpu Termik Santraline. Geldiğimiz noktada güneş enerjisi ve rüzgâr enerjisi de daha ekonomik yenilenebilir enerji, kömürlü termik santrallerden. Ve daha da acısı bizim yerli kömürümüzle değil, ithal kömürle çalışıyor termik

santrallerin bir kısmı, neredeyse yarıya yakını. Yani biz pahalı... Ve bize karbonunu da adamın ülkesinde çıkıyor, kömürünü bize satıyor, karbonunu bizim ülkemizde tüketiyor, doğaya, havaya salıyor. Dolayısıyla ithal kömürlü termik santralin derhâl, yerli santrallerin de bir vadede mevcutların kapatılıyor, yenilerin açılmıyor olması lazım. Eğer biz bunu yapmazsak yarın Türkiye çok büyük ekonomik yaptırımlarla karşı karşıya kalabilir.

Şu an kömür madenciliğinin en güçlü olduğu Avrupa Birliği ülkesi Polonya, ondan çok daha kötü durumdayız yani Polonya'dan kriter anlamında, termik santraller noktasında daha kötü durumdayız. Dolayısıyla siz burada önermiyor olabilirsiniz ama ben o şerhi yazacağım, önermezseniz.

Kömürden Türkiye'nin çıkışı planlanmalı. Bunu Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcısı burada söyledi yani "Bir vadede bizim bunu planlıyor olmamız lazım." diyor, ben öyle hatırlıyorum. Enerji Bakan Yardımcısı başka bir şey söyledi ama ben bu Komisyonun üyesi olarak şunu söylüyorum: Elbette bugün değil, ama bunun planlı bir şekilde oradaki, çıkartılan kömür madenlerinin olduğu bölgedeki yurttaşlarımızın da oradaki ekonomiyi de sarsmayacak şekilde fizibilite altyapı çalışmaları hazırlanarak Türkiye'nin kömürlü termik santrallerden çıkışının planlanması ve buraya yazılması lazım, çok önemli.

Madencilikle ilgili konu... Madencilikte de milyonlarca yıldır bu madenler, belki beş milyon yıldır yerin altında, bunlar bizim rezervimiz. Biz doğaya zarar vermeden bu madenleri çıkartıyorsak çıkartmalıyız, çıkartmıyorsak bizden sonraki nesiller için de bir hazine. Yani dünyada maden satımından zengin olan bir ülke yok. Dünyanın en zengin maden kaynakları Afrika'da, en yoksul onlar. Niye? Oradaki madeni çıkartıyor, işliyor, sana satıyor. Sen şu telefona veriyorsun bin dolar ama bunun demir olarak, maden olarak sana getirdiği şey 10 dolar. Dolayısıyla bizim teknoloji üretebiliyor olmamız lazım, madenlerle ilgili de bu hassasiyetimizin rapora girmesi lazım. Madencilik faaliyetleri asla doğaya zarar vermemeli.

Jeotermalle ilgili Sayın Bakanla aynı düşünüyoruz. Yani jeotermal... Zaten az önce de ben düşüncemi söyledim, o da düşüncesini söyledi. Reenjeksiyon konusu çok önemli. Bu konuda ya siz Enerji Bakanlığı olarak veriyorsanız, burada, sizde bir yetki varsa, onunla ilgili sorumluluğu üstünüze alıp gereğini yapmanız lazım. İnsanlar "JES istemiyorum." diye... Bir de bir süre sonra vatandaş JES'leri doğa karşıtı görmeye başladığı zaman doğru yapılan iş de yapılamaz hâle gelir eğer o tedbirler alınmazsa. Bunu da çok önemli buluyorum.

Onun dışında size de emekleriniz için teşekkür ederiz. Demin söylediğimi size de söyleyeyim. Siz burada bizim adımıza yazıyorsunuz raporu, Enerji Bakanlığı adına yazmıyorsunuz. Türkiye'nin iklim bakımından enerji politikaları konusunda da bir değişme ihtiyacı olmasa bu Komisyon kurulmazdı. Dolayısıyla bizim bakış açımızı rapora yansıtmak zorundasınız; Enerji Bakan Yardımcısının söylediklerine göre değil, Komisyon üyelerinin ortak yaklaşımına göre. Elbette mutlaka benim dediğim gibi olacak diye bir şey yok ama Milliyetçi Hareket Partisi'nden arkadaşımın, İYİ Parti'den arkadaşımın, burada bulunan AK PARTİ'li arkadaşlarımın, hepimizin ortak bakış açısını yansıtabiliyor olması lazım. O yüzden zülfüyâre dokunmak zorundayız. Ha, siz dokunmazsanız, biz şerhimizle dokunuruz. Bunu da belirtiyim.

Tekrar teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Şimdi, son sözü de Sayın Nevzat Ceylan Beyefendi'ye veriyorum.

Buyurun Nevzat Bey.

NEVZAT CEYLAN (Ankara) – Teşekkür ederiz her şeyden önce sunumuz için.

Benim değinmek istediğim konu: Biyokütle enerji santraller... Son zamanlarda sayısının ne kadar olduğunu bilmiyorum ama gittikçe yaygınlaştığını görüyoruz. Biyokütle enerji santrallerinin ham maddesinin önemli bir kısmı ormanlardaki atıklardan karşılanıyor malumunuz. Ormanlarda hiçbir zaman atık olmaz; ormandaki bütün malzeme ormanların ekosistemi için son derece önemlidir. Oradaki dallar, çürüten ağaçlar, kökler ormanın geleceği için son derece önemlidir. Ama şu anda öyle bir anlayış oluştu ki ormanda ne kadar dal varsa, ne kadar kök varsa onlar ayıklanarak biyokütle santrallerinde yakılmak suretiyle enerji üretiliyor; bu son derece yanlış. Özellikle köklerin çıkarılması kabul edilecek bir şey değil, ormanlarda kesilmiş ağaçların kökleri çıkarılarak maalesef biyokütle enerji santrallerinde kullanıldığına dair çok ciddi bilgiler gelmektedir. Bu son derece yanlıştır. O kökler suyu tutar, erozyonu önler, dolayısıyla doğa dengesinin en önemli paydaşlarının başında gelir kökler. En azından biyokütle santrallerinin enerji ham maddelerinin ormanlardan değil, başka yerlerden karşılanması konusunun ben raporda yer almasını istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Sayın Başkanım, söz hakkım var ise, genel olarak...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Buyurun...

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Sayın Murat Bakan Beyefendi'yle başlayayım. Aslen ben de şu yaptığım sunumun tamamındaki bütün ifadeleri tutanak referanslarıyla beraber saklıyorum yani Bakanlık şapkam değil, benim buradaki görevim takip etmek, konsensüse ulaşanları not almak. O yüzden, söylediğiniz ifadeye şu an ekrana yansıtılmış şekilde yer verdim. Eğer ifadeyi beğenmediyseniz orada değişiklik yapabiliriz yani orada “kömür kullanımından çıkılması için politikanın belirlenmesi” ifadesi var.

MURAT BAKAN (İzmir) – Nerede?

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Yani bunu bir gösterge anlamında söylemiş oluyorum. Şu an, yukarıdan 2'nci satır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Arkadaş her şeyi koymuş, yalnızca eksik olan bir iki şey var, onları da söyledik, onları ilave edin, tamam mı?

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Onları da işliyor olacağız.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Reenjeksiyonu dedik, madenlerde mümkünse galeri sistemi...

MURAT BAKAN (İzmir) – Mesela “kömür yakıtlı santrallerin karbon yoğunluğunun en aza indirilmesi”ni öbürüyle birleştirmek lazım. Yani kömürden çıkış sürecine kadar santrallerin karbon salınımının azaltılması, gerekli tedbirlerin alınması, çalışmayanlara ciddi yaptırımlar uygulanması... O bölgede yaşayan insanlardaki kanser oranı inanılmaz yani havayı, suyu, toprağı, her şeyi kirletiyor kömür termik santralleri.

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Yani bu şekilde değerlendirelim. Sadece jeotermal, Çevre Komisyonu mudur, İklim midir, arada kaldığım için koymamıştım, bizim eksiklerimiz o oldu. Onu da koymuş olalım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şeyde kaldığı için koymadı belki.

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Diğer taraftan, aslen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve sunum yapan Bakan Yardımcısı -beraber, yakinen çalıştığım için söyleyeyim- Türkiye’de bu konuya en hâkim olan kişidir. Bizim çok ciddi, AB’nin

kullandığı modeller var. O anlamda sürekli istişare hâlinde ve sürekli konu çalışılmaktadır her açıdan. Bu anlamda, siz müsterih olunuz, çok ciddi çalışmalar o Bakan Yardımcımız Başkanlığında Bakanlıkta yapılmaktadır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, teşekkür ederiz.

Başka soru yok herhâlde.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Benim var Sayın Bakanım, mikrofonumu açtılar, Jale Nur Süllü.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım, şimdi, böyle bir usul yok aslında. Kısa olmak kaydıyla...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama bakın, şöyle, böyle bir usul yok ama şöyle yani zorunlu olarak... Ben, biliyorsunuz, bugüne kadar hiçbir Komisyon toplantısını kaçırmadım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – O zaman şöyle yapalım: Kısa, hemen çünkü daha bir sunum daha var.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam, kısa söyleyeceğim.

Yani şöyle: Bildiğiniz gibi, hiç kaçırmadım. Corona olmam nedeniyle...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, size zaten pozitif ayrımcılık yapıyoruz, farkında mısınız, bilemiyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Çok önemsiyorum çünkü gerçekten bu konuyu.

Şimdi, her şeyden önce, Murat Vekilim de söyledi ama bu kömür konusunda, bakın, azaltım yapılacağı söylenmesi, oradaki 4'üncü slaytta yer alan hiçbir şey yeterli değil kesinlikle. Şimdi, evet, Enerji Bakan Yardımcısı geldi Komisyona ama biliyorsunuz yani kömürün kullanılmasıyla ilgili, çıkarılmasıyla ilgili, hatta işte “2021 yılında şu kadar ton kömür çıkaracağız.” diye kendisinin beyanları var. Kömür her zaman bizim kömürümüz. Ben onu söylüyorum; ileriki yıllarda, ilerleyen yıllarda gerçekten çok farklı gelişmeler olabilir kömür konusunda. AR-GE çalışmalarıyla birtakım şeyler çıkarılır. Nasıl çıkacağız kömürden? Yani bunun belirtilmesi gerekiyor mutlaka raporda.

Şimdi, baktığımız zaman, 8'inci slaytta, maden konusunda aynı şekilde, sadece “çevreci maden uygulamaları” diyerek geçiştiremeyiz işi. Madenlerin ülkemizde yaptığı tahribatlar belli. Sadece yerine dikilen ağaçlarla, tekrar yeşillendirmeye gündeme geliyor rehabilitasyonu. Oysa ki defalarca söylüyorum: Yer altı sularını yerine koyma şansı yok. Hadi ağaçları yine dikelim, aynı şey değil kesinlikle ama mutlaka bizim Orman Kanunu'nu ve Maden Yasası'nı değiştirmemiz gerekiyor. Maden Yasası son yıllarda, son yirmi yılda sayısız kez değiştirildi ve her seferinde madencilere çok büyük imtiyazlar sağlandı, tesisler...

Bakın, ben Nevzat Vekilime özellikle teşekkür ediyorum. Biyokütle santralleri konusunu ben defalarca dile getirdim Komisyonda. Biyokütle santrallerinin ormanlara verdiği hasar gerçekten çok büyük. Yenilenebilir enerji kaynağı güneş enerjisiyle aynı teşvikler veriliyor ve gerçekten bu çok sıkıntılı, bunun derhâl önlenmesi gerekiyor. Biyokütle santrallerinin ormanlara zararı çok büyük ve gittikçe tesisler artıyor, biyokütle santralleri yenilenebilir enerji kapsamında görülerek inanılmaz şekilde sayıları artıyor. Bunun mutlaka engellemesi, iklim krizi açısından son derece önemli. Bunun mutlaka belirtilmesi gerekiyor Komisyon raporunda.

Ayrıca, bakın, enerjiyle ilgili bir sunum izledik. Enerji verimliliğiyle ilgili hiçbir şey yok o sunumda. Enerji verimliliği son derece önemli. Binalarda enerji verimliliği... Aynı şekilde ben Çevre ve Şehircilik Bakanlığına da aynı eleştiriyi getirdim biliyorsunuz. Göz ardı ediliyor. Oysa bizim Elektrik Mühendisleri Odası bas bas bağıyor “Enerji fazlamız var bu ülkede.” diye ve büyüme oranları dikkate

alındığında da bu enerji fazlalığının daha da açılacağı söyleniyor çünkü enerji üretimine inanılmaz bir teşvik veriliyor ama bunun karşılığında bunların salgıladığı sera gazı emisyonları göz ardı ediliyor. Yani bunlara mutlaka dikkat etmemiz gerekiyor ve binalarda enerji verimliliği son derece önemli. Raporumuzda çok ciddi anlamda bunun mutlaka yer alması gerektiğini düşünüyorum.

Ayrıca ben şunu da söylemek istiyorum: Biraz önce, “son toplantımız” gibi birtakım şeyler söylendi. Bakın, Avrupa Yeşil Mutabakatı konusunda çok gelişmeler var. Türkiye’de çeşitli projeler yapılıyor TÜBİTAK tarafından. Şimdi ben şunu da öğrenmek istiyorum: Yani bu bizim gerçekten son toplantımız mı Sayın Başkanım?

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet efendim, son toplantımız, vaktimiz yok. Tekrar İç Tüzük’ü değiştirip bir ay daha süre isteme gibi imkânımız yok.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ama o zaman yani mutlaka bir toplantı daha yapıp hani bunun bütçe bölümünü, Hazine ve Maliye Bakanlığının dinleyeceği...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok efendim, süremiz yok, şu anda süremiz bitti, bir ay ekstra süre aldık. Onlardan bilgi alacak arkadaşlar. Talep ettiğiniz sorular varsa onları arkadaşlar not aldı, soracağız.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, çok önemli, bakın, mutlaka finansal boyutu... Yani biz aslında biliyoruz ki gerçek anlamda, bu iklim krizinde yatan fonlar çok büyük fonlar. Türkiye bunlardan yararlansın ve iklim...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, Jale Hanım, bunu zaten dün de söylediniz. Burada madenle ve enerjiyle ilgili söz söylediniz, konu anlaşıldı.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam ama ne olur ya, buna son toplantımız demeyelim. Bu raporda yer alması gereken, bu işin finansman boyutu çok önemli Sayın Başkanım yani bunu defalarca söylüyorum...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Süre varsa efendim, toplantı yapalım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Bakın, Elektrik Mühendisleri Odamızı dinlemedik yani daha dinlemediğimiz onlarca...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim o zaman İç Tüzük’ü değiştirelim, siz teklif edin, biz de onaylayalım, bir ay daha ilave süre alalım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Vallahi alabiliyorsak, öyle bir imkânımız varsa yapalım Sayın Başkanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yani gerçekten, bırakın tüm ülkeyi, tüm dünyayı ilgilendiren bir konu.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanım, imkân yok şu anda, onu ifade etmek istiyoruz.

Teşekkür ediyoruz, konu anlaşıldı.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Sayın Başkanım, bakın, su konusundaki sıkıntılar belli, ülkeyi bekleyen tehditler, dünyayı bekleyen tehditler belli iklim konusunda. Dolayısıyla, bunu lütfen şey yapmayalım. Ben onun için inceleme mevzusunu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Jale Hanımefendi, şu anda Türkiye’de şu ana kadarki komisyonların hepsinden fazla oturum yapmışız, hepsinden fazla kişi dinlemişiz. Neticede bir aylık ilave süreyi de...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tabii ki ben teşekkür ediyorum ama kurulan her Meclis araştırma komisyonu mutlaka çok önemli, ben bunun farkındayım, çok fazla oturum yaptığımızın da çok kişiyi dinlediğimiz de ama hâlâ eksiklerimiz var. Dönüp dönüp aynı şeyleri dinliyoruz bazı durumlarda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, teşekkür ederiz, tekrar görüşürüz; siz iyi olun inşallah, iyi olunca tekrar görüşelim, eğer mümkün olursa çağıralım.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Benim bu cuma günü bitiyor karantina sürem ama Komisyonun da süresi bitiyor. Daha dinlememiz gereken çok kesimler var; meslek odaları var, çevre dernekleri var, bakanlıklar var; ne olur bunları da dikkate alalım Sayın Başkan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, müsaade ederseniz, teklif edilen bütün sivil toplum kuruluşlarını, bütün kurum ve kuruluşları dinledik, sadece Maliye kalmıştı. Maliye Bakanlığından da süre olmadığı için talep etmedik ama süre olursa onu da çağırırız ama şu anda rapor yazmamız lazım, oldu mu efendim?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Dışişleri Bakan Yardımcımız bile bunu belirtti. Mutlaka Hazine ve Maliye Bakanlığının bu konudaki görüşleri... Çünkü bütün uygulamacı, sorumlu...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, tamam, konu anlaşıldı efendim, teşekkür ediyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Ben de teşekkür ederim ama yani böyle eksik...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, tamam da yani ben anlamadım Jale Hanımı.

Evet, sizin söyleyeceğiniz bir şey varsa hemen toparlayın.

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Son söz, aslında enerji verimliliğiyle ilgili başlı başına bir sayfa vardı, raporda da çok kendine özel bir yeri var ve “çok ciddi” diye zikrediliyor. Özellikle de binalarda enerji verimliliği son bir buçuk iki yıldaki en çok ilerleme kaydedilen alan. Gerekli şekilde yer verilmiştir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, binalar ve sel, onları da ele alalım, Sadece elektrik üretimi açısından değil. Toplam enerji sarfıyatı ülkenin, sadece elektrik değil; yakıt var, şu var, bu var, doğal gaz var binalarda... Bunları azaltmak için olan tedbirleri de detaylı yazın, oldu mu?

Teşekkür ederim.

ENERJİ GRUBU KOORDİNATÖRÜ ABDULLAH BUĞRAHAN KARAVELİ – Raporda aynen öyle. Biz sadece Sümeyra Hanım’la bölüştük.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Tamam, teşekkür ederiz. Sağ olun, güzel hazırlık yapmışsınız.

Eğitimle ilgili de arkadaşlar, eğitim çok önemli olduğu için özellikle Ahmet Er...

Ahmet Bey, buradasınız değil mi?

EĞİTİM GRUBU KOORDİNATÖRÜ AHMET ER – Buradayım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir de Mehmet Furkan Yazıcı.

Mehmet Furkan sizsiniz, siz de şöyle yan tarafa oturun.

Şimdi, eğitimin çok önemli olduğunu hepimiz biliyoruz, her şeyin temeli eğitim. Bizim sizden talebimiz sadece okullarda değil, yani uygulamalı olarak hatta çiftçilerin çocuklarına uygulamalı eğitim vesaire imkânı... Millî Eğitim Bakanlığı her şeyi gerçekleştirebilir. Bunları çok detaylı görüşelim, bunları programlara koyalım; sadece ders programları değil, aynı zamanda uygulamalı birtakım işlemler de yapalım.

Tamam mı efendim?

Buyurun.

4.- Eğitim Grubu Koordinatörü Ahmet Er'in, küresel iklim değişikliğiyle mücadeleye eğitim öğretim programlarında yer verilmesine ilişkin tespitler ve öneriler hakkında sunumu

EĞİTİM GRUBU KOORDİNATÖRÜ AHMET ER – Teşekkür ederim.

Sayın Başkanım, sayın milletvekilleri, değerli katılımcılar; ben de eğitim grubu adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Kendimi de tanıtayım Sayın Bakanım; Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Planlama ve Yönetim Daire Başkanımı. Furkan Bey de Millî Eğitim Bakanlığı Millî Eğitim Uzmanı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Mehmet Bey, değil mi?

EĞİTİM GRUBU KOORDİNATÖRÜ AHMET ER – Evet, bir ismi de Furkan olduğu için ben Furkan Bey dedim.

Sayın Bakanım, uzun süreden beridir, tabii, bu çalışmanın içerisinde bulunuyoruz. Burada bizim 6 tane tespitimiz var. Bu tespitlerimiz ve bununla ilgili tekliflerimiz Millî Eğitim Bakanlığı olarak değil, Sayın Vekilimizin de söylediği gibi burada, Komisyonda yapılan çalışmalar sonucunda eğitim alanında Millî Eğitim Bakanlığının yaptığı fakat nüans farkı olup da yapılmayan bazı hususlar vardı, bunlarla ilgili tespitler ve bunlarla ilgili getirilen teklifler var, bunları sizlere arz edeceğim.

Buna geçmeden evvel kısaca şundan da bahsedeyim: Bakanlığın eğitim kademeleri içerisinde yani ilköğretimde hayat bilgisi, ortaokullarda sosyal bilgiler dersinde, liselerde kimya, coğrafya, çevre bilgisi veya din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde hem iklimle ilgili hem çevreyle ilgili hem israfıla ilgili konulardan bahsedilmekte ama bunlar, dediğim gibi, yapılan şu anki çalışmalar. Buradaki komisyon raporunda bizim Meclis olarak yani gelen teklifler ve bunlarla ilgili neler yapılabilir bunları sizlerle paylaşacağım efendim.

Birinci olarak; öğretim programlarında küresel iklim değişikliğiyle mücadele, bu değişikliklere uyum sağlama ve olumsuz etkilerini azaltma stratejileri üniteler içinde yer almaktadır. Ancak, tüm öğretim programlarında ayrı bir ünite ele alınmamaktadır. Dolayısıyla bu durum konuya bütüncül yaklaşımı engellemektedir. Bu yapılan bir tespit. Bununla ilgili tekliflerde, liselerdeki coğrafya, biyoloji, çevre gibi derslerde küresel iklim değişikliğine bağımsız bir ünite ve tema olarak yer verilmelidir. Yani, az evvel de arz ettiğim üzere, eğitim programlarında bununla ilgili bahsediliyor ama ayrı bir ünite olarak değil, çeşitli programlar içerisinde bunlar bulunmakta ama burada Komisyon olarak teklifimiz, bundan sonraki eğitim programları yapılırken bu konuların yani küresel iklim değişikliğiyle ilgili mücadeleye ünite ve tema olarak yer verilmesi.

Öğretim programları kazanımlarında iklim değişikliğinin sadece neden ve sonuçlar bağlamındaki ilişkisinin verilmesi yeterli olmayacaktır. Küresel iklim değişikliğiyle mücadele, azaltma ve uyum sağlama stratejileri vurgulanmalıdır, ayrıca bu konuda öğrencilere somut kazanımlar sağlanmalıdır.

Bir başka teklifimiz, küresel iklim değişikliğinin dünyadaki olumsuz etkileriyle birlikte özellikle öğrencilerin yakın çevresindeki mevcut ve olası etkilere, iklim krizinin öğrencilerin günlük hayatındaki yansımalarına öncelik verilmelidir ve bu şekilde yakından uzağa ilkesi gözetilmelidir. Bu yaklaşımla yerel ölçekteki çözümlere, azaltma ve uyum sağlama stratejilerine öğrencilerin kendi hayatında yapabileceklerine odaklanılmalıdır.

Bir başka tespit; ders kitaplarında küresel iklim değişikliğine yönelik eklerin anlaşılması ve bu yönelik önlemlerin alınması hususu öğretilirken öğretim programları öğrenciye aktif bir rol verecek şekilde tanzim edilmemiştir. Öğretim programları ve yapılacak olan uygulamaların bu şekilde

düzenlenmemesi sorunların gittikçe uygulamaya dönüş olarak anlaşılmasını engellemektedir. Bu tespitle ilgili tekliflerimiz, küresel iklim değişikliğinin ders kitaplarında teorik olarak kalmaması, sadece bilgi ve kavram yükleme odaklı ele alınmaması gereklidir. Bu şekilde iklim değişikliğiyle mücadelede istenilen seviyeye ulaşılması ve öğrencilerde bilinç oluşması sağlanabilir. Ders kitaplarında küresel iklim değişikliğinin teorik boyutu, örnek olayların incelenmesi üzerinden verilmelidir. Yakın çevredeki etkilere ve iklim krizinin ortaya çıkarabileceği olumsuz sonuçların değerlendirilmesine ağırlık verilmelidir. Bir başka teklif, küresel iklim değişikliğiyle mücadelede iklim krizini azaltma ve uyum için çözümler hazır kalıp bilgiler olarak sunulmamalı, öğrencilerden kendi hayatlarında ve yakın çevrelerinde uygulayabilecekleri projeler üretmeleri istenmelidir. Bu sayede sorgulayarak ve araştırarak yapılandırdıkları, geliştirdikleri, uyguladıkları çözümlere çok daha fazla sahip çıkacaklar ve çözümleri yaşamlarına geçirerek içselleştirebileceklerdir.

Sayın Başkanım, bir başka tespit; Millî Eğitim Bakanlığı tarafından küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yarışma ve benzeri etkinliklerin olmamasından kaynaklı olarak kazanımların yetersiz olduğu görülmektedir. Bununla ilgili teklifler küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında somut adımlar atılmalı ve buna uygun uygulamalar düzenlenmelidir. Böylece örnek oluşturulabilecek, farkındalık yaratılabilecek somut adımların sonuçları daha kalıcı olmalıdır.

Bu tespitle ilgili bir başka teklif; günümüzde yaşam alanlarından biri olarak değerlendirilen okullar çevre dostu ve sürdürülebilirlik kriterine uygun olarak tasarlanabilir. Küresel iklim değişimiyle mücadelede görünürlük oluşturma açısından kilit role sahip olan okullarda ülke genelinde uygulanacak okul tabanlı küresel iklim değişikliğiyle mücadele seferberliği yarışmasıyla somut ve ses getirecek adımlar atılması sağlanabilir.

Bir başka teklif, projelerin geliştirilmesi ve yürütülmesinde öğrencilerin aktif rol alması sağlanmalıdır, okul yöneticileri teşvik edilmeli ve denetlenmelidir. Önemli adımlar atan okullardaki paydaşlar sembolik olsa da ödüllendirilmelidir, sosyal sorumluluk projesi olarak değerlendirilecek ve bu çalışmalara katılan görevli öğrenciler ödüllendirilmeli ve katkılarına, öz geçmişlerine resmî belgeyle yer verilmelidir.

Bir başka teklif, sürdürülebilir okul kriterleri oluşturularak okulların ilgili konudaki performansları ölçülmelidir.

Sayın Bakanım, bir başka tespitimiz; küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında eğitimin paydaşları ile diğer paydaşlar arasındaki koordinasyonun zayıf olması. Bununla ilgili tekliflerimiz; küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında ana yürütücü, işlev, görev, paydaşlar ve bunların çalışmalarıyla eğitimin ana odağı olan öğrencilerin aynı faaliyet kapsamında yer almaları sağlanarak konunun anlam ve önemi yerinde çalışmalarla kavratılmalıdır.

Teknik veya bilimsel bilgi kaynaklarına erişmek için eğitimin tüm paydaşlarıyla ortak faaliyetler gerçekleştirilmelidir, protokoller yapılarak iş birlikleri resmîleştirilmelidir.

Tarım nüfusu içerisinde yer alan gençlerin tarım alanında gelişmelerini sağlamak, iklim değişikliği etkilerine karşı olanları bilinçlendirmek ve tarım alanında gelecekte yaşanması muhtemel olaylarla ilgili onları geleceğe hazırlamak amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı ve diğer kurumlar iş birliğinde eğitimler düzenlenmelidir.

Bir başka teklifimiz, Millî Eğitim Bakanlığı yaygın eğitim programları aracılığıyla ülke çapında her bireye ulaşılarak küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkileri anlatılmalıdır, bu etkilerin en aza indirilmesi ve sürdürülebilir bir çevre politikasının önemi kavratılmalıdır.

Bir başka tespitimiz, Sayın Bakanım, öğrencilere ders dışı ve ders içi faaliyetlerde iklim değişikliğinin etkileri bir kazanım olarak verilmesinde veya sürdürülebilirlik kavramının somut olarak aktif katılım yöntemiyle öğretilmesinde sorunlar olduğu görülmektedir. Bununla ilgili tekliflerimiz, küresel iklim değişikliği eğitiminde temel strateji öğrencilerin ders içi ve ders dışı faaliyetlere aktif katılımı sorgulayarak, çıkarım yaparak ve çözüm üreterek bilinçli kazanımlar üzerinde kurulu olmalıdır. Sürdürülebilirlik kavramının hayatın içinde deneyimlenmesi gerekmektedir, bu da öğrencilerin doğaya bakış açısının ve yaşamlarındaki bazı alışkanlıkların değiştirilmesiyle gerçekleştirilebilir.

Bir başka teklifimiz bu tespitle ilgili, bireylerdeki bakış açısı değişikliği, farkındalık yaratmak ve deneyim kazandırmakla mümkün olabilir. Bu bağlamda öğrencilerde küresel iklim krizi ve sürdürülebilir yaşamla ilgili farkındalık oluşturulmasının faydalı olacağı düşünülebilir. Farkındalık sadece bilgilendirme şeklinde değil, öğrencilerin bilgiye ulaşmalarını sağlayacak şekilde yer alması biçiminde olmalıdır. Öğrenciler konuyla ilgili proje, infografik poster, sunum, kısa film, belgesel ve benzeri çalışmalar hazırlayabilir. Bu çalışmalarla elde edilen bilgiler okulda, evde uygulanarak deneyimlenebilir, böylece küresel iklim değişikliği için yapılan çalışmalar sadece bilgi aşamasında kalmaz, gerçek anlamda karşılığını bulur.

Dünyada yaşanan gelişmelerin yakından takip edilmesi sağlanarak bu alanda farklı ülke uygulamaları ve stratejileri incelenmelidir. Ülkemizin etik değerleri bağlamında küresel iklim değişikliklerine karşı alınacak önlemler toplumsal bir norm olarak öğrencilere benimsetilmelidir. Bu amaçla özellikle israf kavramı çerçevesinde kaynakların makul düzeyde kullanımına yönelik öğretim yöntemlerinden yararlanılmalıdır.

Bununla ilgili bir başka önerimiz, tabiat varlıklarının korunmasının önemi, geçmiş yıllarda yapılan ağaçlandırma çalışma alanlarının yerinde ziyareti gibi uygulamalarla öğrencilere anlatılmalıdır. Öğretim materyallerinde iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini ve alınması gerekli önlemleri kavratmak adına resim, grafik, okuma parçası gibi tabiatın korunmasına yönelik merak uyandıran, dikkat çeken hususlara daha fazla yer verilmelidir. Öğrencilerin teknolojinin iklim değişikliğine olumsuz yönde etkilerine karşın sunacakları katkılarının üzerinde çalışılmalıdır. Bu anlamda teknoloji, yapay zekâ ve yazılım ve diğer unsurlarla birlikte öğrencilerin daha hızlı ve çağa uygun önlemler alması sağlanmalıdır.

Bir başka teklifimiz, millet bahçeleri yapıları oluşturulurken bu alanları içerisinde orada yaşanan bölgeye özgü bitki florasından oluşan botanik bahçeleri inşa edilmelidir. Bu sayede özellikle bölgede yaşayan tüm eğitim kademelerindeki öğrencilerin bu bitki florasının özelliklerini yerinde ve somut bir şekilde kazanımı sağlanabilir. Üretimi teşvik etmek ve bu alanda farkındalık yaratmak amacıyla uluslararası alanda yenilikçi ve etkili çözümler üretebilecek emisyon cihazı ve benzeri icatlar yarışmalar düzenlenerek teşvik edilebilir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Toparlayalım.

EĞİTİM GRUBU KOORDİNATÖRÜ AHMET ER – Son slaytım Sayın Bakanım.

Geleceğin sorunlarından biri olan iklim değişikliğine yönelik olarak nitelikli insan kaynağı yetiştirmek amacıyla, becerisi olan öğrencilerin bu alana kanallıze edilmesi sağlanmalı, insanlığa ve ülkemize faydası olabilecek en önemli kaynak olan beşeri kaynağa yatırım yapılmalıdır. Evde, okulda ve diğer alanlarda su kullanımı verilerinin eğitimde kullanımı sağlanarak farkındalık yaratılmalıdır. Bu şekilde tüketime yönelik olarak öğrencilerin küçük yaşlarda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Son tespitimiz, efendim, yükseköğretim alanında iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini önlemeye yönelik bir kazanım olarak verilmesinde ve sürdürülebilirlik kavramının somut olarak aktif katılım yöntemiyle öğretilmesinde sorunlar olduğu görülmektedir. Bununla ilgili tekliflerimiz, kurum ve

kuruluşlar ile yükseköğretim kurumlarının, üniversitelerin ve diğer meslek yüksekokullarının ortaklaşa çalışmaları artırılarak bu alanlarda yapılan eylem planlarının takibi ve denetimi yapılmalıdır. İklim değişikliği alanında ortaya çıkan yenilikçi adımlara yönelik yükseköğretim kurumlarındaki eğitimlerin buna göre hızla revize edilip uyumu sağlanmalıdır. İklim ve çevre alanlarında yükseköğretimden mezun olanların bu alanlarda istihdam edilmelerinin teşvik edilmeleri ve tamamıyla bu alanlara yönlendirilmeleri sağlanmalıdır. Yurt dışında iklim değişikliği alanında yapılan faydalı çalışmaların ülkemizde tanıtılması ve bu alanda ülkemizde yapılan faydalı çalışmaların da yurt dışında tanıtılması sağlanabilir.

Son olarak, iklim değişikliği alanında çalışmalara katkı sunmak amacıyla özellikle uluslararası alanda ülkemiz adına iklim değişikliği müzakerecisi yetiştirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca bu alana yönelik olarak yükseköğretim programları geliştirilmelidir.

Arz olunur Sayın Bakanım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, tabii, şöyle, benim dikkat çektiğim husus şu: Okullar Hayat Bulsun çalışması başlatmıştık Millî Eğitim Bakanlığı ile eski Orman Su İşleri Bakanlığı, mülga, arasında. Ama orada şöyle bir problem var: Bunun hızla da devam etmesi gerekir yani ve bir de maalesef okul bahçelerinde yönetici her tarafı tamamen beton hâline getiriyor. Sizden ricam, bir genelge hâline getirin, biz bunu bakana verelim, bakan bu genelgeyi göndersin, iletelim, bakanlık genelgesi olarak. İkinci husus, çocukların en azından okul bahçelerinde birtakım, işte, ağaç dikimi, çiçek yetiştirme gibi faaliyetlerde bulunmasında fayda vardır. Üçüncüsü, sizin mesleki eğitim var, özellikle sizden ricam şu: Özellikle bütün binalarda sıhhi tesisatlarda çok büyük problem var. Bilmiyorum, akmayan bina gördünüz mü şu ana kadar, bütün binalarda bakıyorsunuz, sıhhi tesisattan akıyor. Bu konuda bir çalışma yapılması lazım, sertifikalı sıhhi tesisatçı... Rastgele sıhhi tesisat yapılmaz.

Ben İSKİ Genel Müdürüyken, baktım, kimse yapmıyor, bu konuda İSKİ'den sertifikalı, özellikli sıhhi tesisatçıları kurumlarla eğittik yani o zaman bütün sıhhi tesisat satan kurumlarla Millî Eğitim Bakanlığı birlikte çalışma yaptık; bunu Türkiye'ye yaygınlaştırmamız lazım. Yazık ya! Özellikle hiç belli olmadan su kayıpları oluyor. Geçen gün, bizim kaldığımız binada, bağlantı yapmamış, habire aşağıya su sızıyormuş.

YASİN UĞUR (Burdur) – Veya bağlantıyı biraz gelgeç yapmış.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani bu konuda sizlerin su kayıplarının azaltılması açısından sıhhi tesisatçıların yetiştirilmesine... Ayrıca sulama sistemlerinde bilhassa GAP bölgesinde tuzlanma oluyor, orada özel bir çalışma yaparak çiftçilerin bütün çocuklarının özel olarak orada yetiştirilmesinde nasıl sulama yapılıyor, sulama nedir, fazla su yapıldığı zaman ne gibi mahzurlar var? Bunu DSİ'yle birlikte, hatta özel sektörle birlikte Millî Eğitim Bakanlığının bu eğitimleri vermesi lazım. Yani millî eğitim artık... yani Covid döneminde dışarıda bu eğitimler verilebilir yani mahzuru yok, açık alanda. Yani bunu özellikle rica ediyoruz.

Bir de şunu, özellikle yükseköğretimde, yüksek lisans ve birtakım doktora tezlerinin Türkiye'nin meseleleriyle ilgili olması konusuna vurgu yapmanız lazım, Türkiye'deki meselelerin çözümüne yönelik olması lazım.

Şimdi, önce, Murat Bakan Bey söz istedi.

Buyurun Murat Bey.

MURAT BAKAN (İzmir) – Ahmet ve Mehmet arkadaşlarımız, teşekkür ederiz sunumunuzdan dolayı.

Şimdi, burada siz de başından beri bu Komisyon'da bizimle berabersiniz öyle değil mi? Yani tüm süreci takip ettiniz, tüm sunumları bizimle beraber izlediniz. Yani olayın vahametini burada bu Komisyon üyeleri ve buradaki raportör arkadaşlar yani kamu kurumundan gelen raportör arkadaşlar farkındayız hepimiz, hep beraber. Bu iş solcu-sağcı, liberal-muhafazakâr, Müslüman-Hristiyan hiçbir şey dinlemiyor, bir tane vatanımız var, bir ülkemiz var ve bu ülke eğer gerekli tedbirleri almazsak bu iklim krizinden en çok etkilenecek ülkelerden birisi dünyada, bulunduğumuz coğrafya sebebiyle. Dolayısıyla, bütün bu bilgilere vâkıf olduğumuza göre hep beraber bununla ilgili güçlü adımlar atacak, cesaretlili adımlar atacak önerilerde bulunmamız lazım. Burada sizin öneriniz üniteler konulması belli derslere, yetmez. Bakın, çocukların önümüzdeki süreçte... Yani bizden sonra onlar yönetecek bu ülkeyi, bu makamlarda daire başkanı olacak, sizin bulunduğunuz yerde, bizim bulunduğumuz yerde milletvekili olacak. Bu çocukların hangi aile ortamında yetişiyorsa yetişsin buraya bir iklim bilinciyle, çevre bilinciyle gelebiliyor olması lazım. O yüzden, bununla ilgili ayrı bir ders konulması lazım arkadaşlar. Yani Türkiye'nin iklim kriziyle ilgili alacağı önlemler noktasında ve çocuklarda bu bilincin oluşması noktasında, özellikle ilköğretimden başlayarak müfredata ayrı bir ders konulması lazım ancak o şekilde çocukları bilinçlendirebiliriz.

Bakın, dünyanın çeşitli ülkelerinde çocuklar, bu konuyla ilgili bilgiyi alan çocuklar eylem yapıyorlar. "Greta Thunberg" diye -siz de biliyorsunuz, duydunuz- İskandinav ülkelerinden birinden bir kızımız var mesela, okula gitmiyor iklimle ilgili değişikliğe dikkat çekebilmek için. Birleşmiş Milletlere gidiyor, konuşmalar yapıyor. Çünkü çocuklar da kendi geleceklerini yaşayabilecekleri bir gezegen olsun istiyorlar. O yüzden, müfredata ders olarak girmesi lazım.

Bir de burada genelde siz ilgili kurum, kuruluş olarak Tarım ve Orman Bakanlığını yazmışsınız, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olacak bu. Çünkü biliyorsunuz iklim müzakerelerini Türkiye adına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı yürütüyor. Dolayısıyla, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ona Çevre ve Şehircilik Bakanlığını da ilave edelim ama Tarım Bakanlığını da kalsın.

MURAT BAKAN (İzmir) – Eğitimle ilgili...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Eğitimle ilgili meteoroloji falan var, okullara eğitim veriyor, onu yazalım ki...

MURAT BAKAN (İzmir) – Hayır, onu da yazsın ama bakın burada hiçbir yerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığını yok. Hâlbuki iklimle ilgili müfredata katkıda bulunacak kurum, bu bilgiye vâkıf kurum tüm koordinasyonu bakanlıklarla, yani Enerji Bakanlığıyla, Tarım Bakanlığıyla da, Sanayi Teknoloji Bakanlığıyla da yürüten kurum Çevre ve Şehircilik Bakanlığını olduğu için.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onu da ilave edelim, tamam.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yani tüm şeylerde Çevre ve Şehircilik Bakanlığının olması lazım.

Üçüncü bir konu; biz diyoruz ki: Türkiye'de binaların yeşil bina olması lazım. Kendi suyunu işte yağmur suyunu depolayabilmesi lazım, bunu gri su olarak kullanabiliyor olması lazım. Kendi enerjisini üretebilen, özellikle güneş enerjisinden üretebilen çünkü bunu depolama sistemleri de oluştu binalar olsun istiyoruz. Millî Eğitim Bakanlığının da okulları bu şekilde planlaması lazım.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yeşil bina olsun.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yeşil bina, yani gri suyu kullanabilen, depolayabilen aynı zamanda üzerine yapacağı güneş enerjisi panelleriyle kendi enerjisini de üretebilen, kullanabilen binalar yapabiliyor olması lazım. Buna bugün bütçemiz yetmeyebilir ama bir şey hayal etmezsek başaramayız.

Biz, İklim Krizi Komisyonu olarak, bu Komisyon olarak Türkiye’ye, tüm devlet kurumlarına bunu önermeliyiz ki bir vadede insanlar bizim hayal ettiğimiz şeyi gerçekleştirebilsinler. Dolayısıyla, bunun da raporda yer alması gerektiğini düşünüyorum arkadaşlar.

Tekrar teşekkür ederiz emeklilerimiz için, bundan sonra da çalışmaya devam edeceksiniz. Yani bu bakış açısıyla, bu ülkenin, hepimizin ortak sorunu, başka gidecek bir gezegenimiz de yok, belki de tüm kainatta, milyarlarca galaksi içinde bu mavi gezegen dışında yaşam olan bir yer yok. O yüzden, bu gezegeni, bu vatani, bu toprakları korumamız lazım, o bilinçle hazırlamanız gerektiğini hepinize ayrıca son konuşmam olarak söylüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi Adana Milletvekilimiz Ayşe Sibel Ersoy’a söz veriyorum.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben de sunumuz için çok teşekkür ediyorum. Sayın Bakanım burada birkaç kere dile getirdi, okul bahçelerinde ne yazık ki bahçeden uzaklaşıp tamamıyla beton yapı hâline dönüştüğüyle ilgili. Ben, bugün bir gazetede haber okudum Başkanım, sizi çok mutlu edecek bir haber gibi görünüyor, onu paylaşmak istiyorum. Manisa Salihli’de ortaokul müdürü Yakup Ateş’in okula ait 8 dönümlük araziye buğday ekerek elde ettiği geliri okulun bakımı, onarımı ve maddi durumu iyi olmayan öğrenciler için kullandığını okudum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, doğru, onu ben de okudum, tebrik ederim.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Evet, eğitim konusuna gelince özellikle çocukların eğitimini ben çok önemsiyorum çünkü büyükler ne yazık ki alışkanlıklarını hiçbir şekilde terk etmiyorlar, terk etmek istemiyorlar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ağaç yaşken eğilir.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – O yüzden, evet, bu konuda en önemli yaş grubu belki de ana sınıfından başlayarak üniversiteye kadar olan yaş grubu diye düşünüyorum.

Tabii ki ben, Sayın Murat Bakan’ın söylediği gibi ayrı bir ders olarak değil de şimdi, zaten çevre bilinci şu anda oluşmuş durumda, yani her kanalda, her oturumda bu çevreyle ilgili bir şey konuşuluyor, yani çocuklar da öyle bir bilinç oluştu diye düşünüyorum ve çocukları hani yüksek not alacağı sınıf, ders geçeceği bir konu olmaktan ziyade okullarda davranışlara yansıtılabilecek eğitimler verilmesi lazım diye düşünüyorum. Örneğin, işte, okulun bahçesinde kola kutusu atıklarıyla ya da işte kapak atıklarıyla bir heykel yapılma gibi bir yarışma yapılabilir ya da bir defile yapılabilir, yani tabii bu üniversitede mesela atıklarla bir defile gibi. Yani o zaman çocukların sadece zihninde olan bir konu olarak değil de siz eğer bunu davranışlarında oturtturuyorsanız o zaman başarmış oluyorsunuz. Bu bakış açısıyla bakıp bunu da tabii ki okulların bir bakış açısı olarak asıl okul yöneticisinin, okul sahiplerinin çevre bilincini oluşturmaları gerekiyor ve çocukları da bu anlamda yönlendirmesi gerekiyor ve çocuklar inanın bu bilinçle anne babalarını uyarıyorlar; diyor ki: “Neden poşet almıyorsun anne?” O zaman anne utanıyor yani “Evet, poşet almam gerekiyor.” gibi. O yüzden, ben çocukların ana sınıfından eğitimini çok çok önemsiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederim.

Şimdi, efendim, Burdur Vekilimiz Yasin Uğur Bey’e söz veriyorum ama önce şunu ifade edeyim Yasin Bey...

YASİN UĞUR (Burdur) – Ben teşekkür edecektim Sayın Başkanım.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi, erken bitirdik, Jale Hanım da son sözü söylese Jale Nur Süllü Vekilimiz, Komisyona bu kadar kimse gelmezken Covid olarak burayı takip eden bir vekili alkışlamak lazım ve ona son sözü...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Efendim, tamam da Jale Hanım da...

MURAT BAKAN (İzmir) – Madem bir pozitif ayrımcılık yaptın Sayın Bakanım, son ayrıcalığı da yap da ağız tadıyla bitirelim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, vaktimiz yok.

MURAT BAKAN (İzmir) – Beş dakikayı geçmez.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, şimdi, efendim, o zaman şöyle: Teknik gezi için Kırşehir Seyfe Gölü, Konya işte Sultansazlığı, oradan Burdur Vekilimiz diyor ki: “Ereğli ve Konya’ya geldikten sonra sabahleyin Konya’da tekrar dinlemeyelim, burada dinledik zaten.”

MURAT BAKAN (İzmir) – Yolda dinleriz, otobüste dinleriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yolda dinleriz.

“Burdur’a geçelim Konya’dan. Burdur’dan da Afyon’a geçelim Afyon’da güzel bir öğle yemeği vereyim.” diyor. Daha sonra arıtma tesisine gideceğiz, atık suların arıtıldığı sulama sistemini görelim. Eber Gölü’ne gelelim, Bolvadin’de bir akşam yemeği yiyip Ankara’ya gelelim.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bence yetiştiremeyiz onu. Atık su tesisine gitmeye gerek yok.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yok, yetiştiririz.

Evet, buyurun.

YASİN UĞUR (Burdur) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Ayrıca, Burdur programını eklediğiniz için de teşekkür ediyorum.

Sunumlar için de sizlere teşekkür ediyorum arkadaşlar.

Tabii, eğitimci değilim, öğretmen de değilim ama sunumda dinledim, arkadaşlarımızın, sayın vekillerimizin söylediklerine katılmakla birlikte, direkt küresel iklim değişikliği konusu, iklim değişikliğinin çeşitli uygulamaları, derslerde gösterelim bunları gibi konular var ama ben direkt tasarrufla ilgili bir şey göremedim, kaçırmış da olabilirim, belki vardır.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – İsrafın önlenmesi, tasarruf...

YASİN UĞUR (Burdur) – İsraf, tasarruf... Şimdi, tabii, hepimiz belli bir küresel iklim krizi ve suyla alakalı çeşitli bakış açılarıyla olayı değerlendirmeye gayret ediyoruz. Suyla ilgili mevzuda benim daha çok sıkıntılarım olmuştu zamanında, ondan dolayı da biraz önce verilen örnekler, işte, ayrı bir ders olmasını Murat Bey teklif etti. Eğitimci olmamama rağmen buna gayet sıcak baktığımı da ifade etmek istiyorum veya Ayşe Vekilimiz de söyledi, bunu örnekli veyahut da uygulamalı...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Uygulamalı olarak.

YASİN UĞUR (Burdur) – Hatta örnek verdi, bir tane haber okudu, okulun bahçesi...

MURAT BAKAN (İzmir) – Her ikisi de olabilir yani.

YASİN UĞUR (Burdur) – Bizim bölgemizde de Kuşbaba İlköğretim Okulumuzun 12 dönüm bahçesi var; cevizler ekiyorlar, sera kurdular şu anda. O okulun öğrencileri, yani o köydeki vatandaşlarımız -büyük bir köyümüz- eğitim kadrosunun hiçbirisini de bir yere bırakmak istemiyor

yani öyle bir şey oluşturdular. Başka köylerimizde de ufak tefek öyle var. Hani, bu, yapılamaz bir şey değil, mevcutta zaten uygulanan durumlar var. Toprakla uğraşıyorlar, damlama sistemini yapmışlar, serasını yapmışlar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Okullarda bahçe olması lazım.

YASİN UĞUR (Burdur) – Bu, uygun olan yerlerde çok faydalı olacaktır kanaatindeyim.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) – Okulları taşıyabiliriz...

YASİN UĞUR (Burdur) – Bir yerden başlamak gerekir, dediğimiz doğru, bir yerden başlanması gerekir.

Bir de şu var: Şimdi, bunun şöyle mi düşünüyorsunuz hani eğitim camiası olarak, bu işlere anaokulundan mı başlayacağız, ilköğretimden mi başlayacağız bu dersleri öğretmeye? Bunların değerlendirmesini zannediyorum Millî Eğitim olarak siz yapacaksınız.

Ama ben şunu biliyorum, pandemide ben kendi çocuklarıma, kızlarıma şunu öğrettim suyla ilgili, ellerini yıkarken, dişlerini fırçalarken suyu az kullanmaları gerektiğini, iktisatlı, tasarruflu kullanmaları gerektiğini öğrettim. Şimdi, tabii, bir buçuk yıldır neredeyse evlerde daha çok vakit geçiriyoruz, belki pandeminin bize faydalarından biri o olmuştur. Ben bile yüzümü yıkarken ya da dişimi fırçalarken benim küçük kızımın gelip “Baba çeşmeyi niye kapatmıyorsun? Kapatsana.” diye beni uyardığını gördüm. Demek ki bunlar, bizim, ailemizde vermiş olduğumuz, çocuklara kazandırmış olduğumuz alışkanlıklarımız, okulda da desteklenirse ya da okulda kazandırmış olduklarını aile olarak biz desteklersek o çocuk hayatı boyunca bundan hiç vazgeçmeyecektir. Alışkanlıklarımızdan kolay kolay vazgeçen bir millet de değiliz biz. Bunları kazandırmamız gerekir diye düşünüyorum.

Arkadaşlarımızın söylediklerine de ayrıyeten katılıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Şimdi, bir gün ben İSKİ Genel Müdürüymen Almanya’daki tesisleri geziyoruz. İçme suyu arıtma tesisinin müdürü, orada, arıtma tesisinde su nasıl arıtılıyor, nereden geliyor, okullarda böyle bir eğitim olduğunu söyledi. Ben İSKİ Genel Müdürüymen bütün okulları -Asya, Avrupa- toplayıp arıtma tesislerine götürmüştüm, çok faydalı oldu. Müdür dedi ki “Ya, bir gün bir çocuk geldi, ‘Dişlerini nasıl fırçalıyorsun?’ diye bana sordu.” O da demiş ki: “Dişimi şöyle fırçalıyorum.” falan. “Hayır, dişini fırçalarken musluğu kapatıyor musun?” diye sormuş yani aynen Yasin Bey’in dediği gibi. Yani bu konuda, yani özellikle Millî Eğitim olarak -pek çok yerde tesis var, bu tesisleri ister ağaçlandırma olsun ister orman ister çevre tesisleri ister içme suyu arıtma tesisleri, atık su arıtma tesisleri- bir program yapın, yani çocukları okula hapsedmeyin, ufukları açılsın, tesisleri görsünler. Bunu da lütfen yazın yani. İmkân var ya, her okul müdürü belediyeye söyler, otobüs tahsis eder. Her bir dönemde mutlaka tesisleri her sınıf görsün, bunu özellikle istiyorum.

Şimdi, Jale Hanım’a söz verelim.

Jale Hanım’ı bağlayalım.

Jale Hanım...

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Vallahi, Başkanım, bu özel jestinize ayrı ayrı çok teşekkür ediyorum.

Bakan Başkanımız tarafından bağlanıyorum Komisyona, Komisyondaki bütün arkadaşlarıma sevgiler, saygılar gönderiyorum; her şeyden önce çok teşekkür ediyorum.

Özellikle başından beri iklim müzakerecisi yetiştirmemiz gerekir diye söylüyordum. Bu önerimin kabul edilerek rapora girmesi nedeniyle bütün arkadaşlara teşekkürlerimi iletiyorum. Gerçekten, iklim müzakereciliği çok önemli, bunun raporda yer almasına çok sevindim.

Şimdi, aslında, ben sadece iklim müzakerecisi değil, aynı zamanda iklim girişimcisi çocuklar yetiştirmemiz gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, onu nota yazdılar.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, o iklim müzakerecisi değil Başkanım, iklim girişimcisi çocuklar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru, efendim, mesela her sene Stockholm’de yarışma oluyor, çevre iklim yarışması.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Milli Eğitim Bakanlığı eleman yetiştiresin, bu yarışmaya katılsın.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, kesinlikle.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ben Bakanken gönderiyordum. Tamam mı?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, çok çok güzel bir teklif.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Dünyanın değişik yerlerine, bu yarışmalara Milli Eğitim Bakanlığı gençlerimizi göndersin.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Tamam.

Sayın Başkanım, bir de mesela, kırsaldaki çocuklarımıza, özellikle Millî Eğitim Bakanlığı programlarıyla güneş enerjisiyle elektrik üretimi konusunda da eğitim verebiliriz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Mesela, ben biliyorum, bazı firmalar var işte Schneider gibi, onlar elektrik konusunda ortak çalışmalar yapıyorlar. Mesela, gerek yeşil teknolojinin dönüşümü gerek güneş enerjisinden elektrik üretimi, damlama su konusunda iş sahibi olacak şekilde yetiştirmemiz gerekir. Bakın, mesela Milli Eğitim Bakanlığımızın güzel programları var, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü aracılığıyla, işte bu hayat boyu öğrenme kurumlarında, halk eğitim merkezlerinde mesleki eğitimler kapsamında sertifika programları düzenleyebiliriz bu konularda.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Doğru, doğru. Onu da kabul ettik.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Mesela, Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü var, öncü şirketlerle protokoller yapıp mesleki ve teknik Anadolu liselerinde, ilgili meslek alanlarında diploma programlarını çevrim içi içerik ve yüz yüze uygulama yoluyla da destek sağlayabilir.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Çok önemli, hatta usta yetişebilir.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ben bunu İstanbul’dayken yapmıştım. Millî Eğitim Bakanlığı, İSKİ ve özel sektör, özellikle su tesisatı satan firmalarla eğitim programları yaptık, sertifika verdik.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, Başkanım, çok önemli bu.

Bir de şöyle, hani, bu iklim krizinin uyum bölümü yeni iş olanakları açısından çok fazla imkân tanıdığı için aynı zamanda ülkemizdeki istihdam sorununun çözümü açısından da bu eğitimler çok değerli olur.

Bir de özellikle, ben Komisyon raporumuzda mutlaka şunun yer alması gerektiğini düşünüyorum: Bakın, “Ağaç yaşken eğilir.” diye bir atasözümüz var; bunu özellikle anaokulu programlarına, müfredatlarına koymamız gerekiyor, yani ilkokuldan da önce anaokullarına. Gerçekten çok önemli, çocukların hani iklim bilinciyle yetişmesi, tasarruf, enerji tasarrufu, enerji verimliliği bilinciyle yetişmesi çok önemli. Onun için, bence, raporumuzda mutlaka anaokulu müfredatından başlamasını...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Şimdi, onun nereden başlayacağını eğitimcilere bıraksak daha munasip olmaz mı?

MURAT BAKAN (İzmir) – Biz öneride bulunalım da.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet ama yani bence çok önemli anaokulları.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Yani biz teklifte bulunalım ama eğitimciler bu yaş konusunu çok daha dikkate alsın.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, iklim girişimciliği konusunda çocuklarımızı anaokulundan başlayarak yetiştirmemiz gerekiyor Sayın Başkanım.

Çok teşekkür ediyorum; bütün arkadaşlarıma sevgi, saygı sunuyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ben teşekkür ederim.

Sağ ol, sağ ol size de.

MURAT BAKAN (İzmir) – Bizden de sevgiler, saygılar.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Herkesin buradan sevgisini, saygısını iletiyorum.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Evet, özledim sizleri.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Özledik sizi. Bir an önce gelmenizi istiyoruz. Hatta seyahate gelersen memnun oluruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – İnşallah, inşallah. Ben de valla en azından burada gayet güzel sizlere uzaktan da olsa sesimle katılıyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Valla hiç hasta hâliniz yok sizin.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Yok, yok. Çok iyiyim maşallah.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Acaba tatile gitmek için numara mı yaptınız yoksa?

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Vallahi de yok aman keşke öyle olsa. Tek kötü yanı zaten coronanın karantina bölümü bence benim açımdan.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Peki, Allah’a emanet olun. Geçmiş olsun, Allah şifa versin.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – Sağ olun, sizler de hoşça kalın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Bir an önce aramızda görmek istiyoruz.

JALE NUR SÜLLÜ (Eskişehir) – İnşallah geri katılacağım.

Görüşürüz, hoşça kalın.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Teşekkür ederiz.

Evet, arkadaşlar bunları dikkate alın. Dikkate alarak tekrar revize edin. Bunu özellikle arzu ediyoruz. Yani uygulamalı olması çok önemli. Çocukların zihnine kazınması lazım. Bazen okumak yetmiyor yani uygulamayı görmek daha çok etkili oluyor. Yani mesela,, biz çocuklarla tohumdan fidan üretimini başlatmıştık. Yani bunlara devam edin lütfen. Yani Millî Eğitim Bakanlığı olarak devam edin.

Bir de şunu yaparsanız çok faydalı olur. Özellikle bazı çocuklar el becerileri kazansın. Ben, mesela, çok meraklıyım ilk defa ortaokuldayken motor yaptım, elektrik motoru. Çok duygulandım. Bir de sabun üretimi dedim, evdeki bütün zeytinyağları döktük. Tabii sabun ürettik ama annem sabunu çok beğenmedi. Ben de “Anne ne kadar güzel sabun falan.” diye zorla onu kullandırdım yani ama onlar güzel bir hatıra.

Evet, teşekkür ediyoruz, toplantıyı...

MURAT BAKAN (İzmir) – Ben bir kelime bir şey söyleyeceğim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Ya, Murat Bey, peki iki cümle lütfen.

MURAT BAKAN (İzmir) – Şimdi çok anı var Sayın Bakan da bir anı daha anlatır benden sonra.

Şimdi, bizim Komisyonda görev yapan arkadaşlarımız var. Komisyonda görev yapan raportör arkadaşların dışında Komisyon görevlisi, bu Komisyonda görev yapan, sizin sıranızda oturan arkadaş, bir de Kevser arkadaşımız var, diğer arkadaşlarımız var, onlara da ayrıca teşekkür ediyorum Komisyon çalışmalarına katkılarından dolayı.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Onları alkışlıyoruz efendim. (Alkışlar)

MURAT BAKAN (İzmir) – Onlar da çok bizimle birlikte çalıştılar. Gelebilirlerse önümüzdeki hafta onlar da çalışmaya... Onu da iletmiş olayım.

Tekrar teşekkür ederim.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Evet, herkese çok teşekkür ediyoruz. Hakikaten çok güzel bir çalışma yaptılar. Özellikle Komisyona destek veren destek grubumuza gönülden teşekkür ediyoruz, hepimiz alkışlıyoruz. Çünkü hakikaten çok fedakârca çalıştınız ve çok büyük katkılarınız oldu. Ama inşallah bunu raporda da gösterelim yani raporda olması gerekenleri. Yani kurumlara bir eylem planı sunalım. Gerekirse genelgeleri hazırlayalım. Bakana gönderelim “Bunu genelgeyle yayınla.” diyelim. Gerekirse Sayın Cumhurbaşkanımıza, cumhurbaşkanlığı kararnamesi olarak sunalım. Yani bunu arkadaşlar bir eylem planına dönüştürelim. Tozlu raflarda, Meclisin raflarında beklerse yaptığımız bu kadar gayret, emeğimiz boşa gider. Bunu uygulamaya geçirelim. Özellikle ben de her zaman bütün kurumların emrinde nefer olarak devam edeceğiz, hepimiz nefer olarak çünkü bu vatan bizim, başka vatan yok bakın. Dolayısıyla, vatanımıza sahip çıkacağız.

Ben teşekkür ediyorum. Tabii, çok devamlı devam eden, devamlı katılan vekillerimize de ayrıca teşekkür ediyorum.

Son olarak söylüyorum: Eğer Meclis tatil olmazsa inceleme gezisini...

MURAT BAKAN (İzmir) – Tatil olursa Meclis açılır açılmaz.

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Hemen açılır açılmaz. Tatil olmazsa inşallah salı günü hazırdır Kırşehir, Konya, Burdur, Afyonkarahisar, Ankara.

MURAT BAKAN (İzmir) – Yine Komisyona, gruba atın da kendimizi ona göre...

BAŞKAN VEYSEL EROĞLU – Atacağız, düzgünce atacağız, tamamdır. Kıyafet, arazi kıyafeti efendim; ona göre. Spor ayakkabı, arazi kıyafeti.

Daimî çalışma grubundan gelmek isteyenlere söyledik zaten.

Hayırlı olsun, uğurlu olsun.

Kapanış Saati: 16.55